

TILINPÄÄTÖS

2018

SISÄLLYSLUETTELO

1 TOIMINTAKERTOMUS.....	1
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	1
1.1.1 Yhtymäjohtajan katsaus	1
1.1.2 Kuntayhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	3
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	6
1.1.4 Olennaiset muutokset kuntayhtymän toiminnassa ja taloudessa	6
1.1.5 Henkilöstö	8
1.1.6 Ympäristöasiat	9
1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat.....	9
1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	9
1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	10
1.2 Selonteko kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	10
1.2.1 Laadunhallinta ja potilasturvallisuus	12
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	15
1.3.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut.....	16
1.3.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	17
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	19
1.4.1 Tase ja sen tunnusluvut	19
1.5 Kokonaistulot ja -menot	21
1.6 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	21
2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	22
2.1 Kuntayhtymän strategisten tavoitteiden toteutuminen	22
2.1.1 Yleishallinto ja hallinnon palvelukeskus.....	22
2.1.2 Terveystieteiden palvelualue.....	26
2.1.4 Mielenterveys- ja päihdetyön palvelualue	34
2.1.5 Aikuissosiaalityön palvelualue	39
2.1.6 Vanhuspalvelujen palvelualue	42
2.1.7 Perhepalvelujen palvelualue	45
2.2 Käyttötalouden toteutuminen, ulkoiset erät	48
2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	49
2.4 Investointien toteutuminen.....	50
2.5 Rahoitusosan toteutuminen	51
2.6 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta.....	52
2.7 Kuntien maksuosuudet sopimusohjaukseen kuuluvien toimintojen osalta 2017 (1 000€)....	53
3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	54
3.1 Tuloslaskelma	54
3.2 Rahoituslaskelma	55
3.3 Tase	56
4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	57
5. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS	66
6. TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ	66

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Yhtymäjohtajan katsaus

FSHKY:n toiminnassa tapahtui merkittäviä muutoksia vuoden 2018 aikana. Valtaosa johtui lainsäädäntöön liittyvistä muutoksista. Kaiken kaikkiaan toiminta sopeutui näihin muutoksiin yllättävän nopeasti ja tehokkaasti. Ratkaisua sote-uudistukseen odotettiin koko vuosi mutta päätöksen teko ei onnistunut vuoden loppuun mennessä. Uudistuksen epävarmuudesta huolimatta Kanta-Hämeen maakunnallinen sote-valmistelu eteni suunnitellusti ja FSHKY:n viranhaltijoita on toiminut kokoaikaisina valmistelijoina organisaatiossa vuoden 2018 ajan. Lopulta tieto sote-uudistuksen kaatumisesta saatiin maaliskuussa 2019.

Terveystieteiden tutkimuskeskusta ja päivystystä koskevat siirtymäsäännökset tulivat voimaan 1.1.2018. Työnjako- ja keskittämisasiänsäntö johti siihen, että anestesiaa vaativa leikkaustoiminta siirrettiin Kanta-Hämeen keskussairaalaan asteittain kevään 2018 aikana. Anestesiaa vaativaa leikkaustoimintaa korvaamaan on lisätty polikliinisiä toimenpiteitä, joiden määrä saatiinkin merkittävästi kasvatettua jo vuoden 2018 aikana. Toinen lakimuutos, terveydenhuoltolain § 50 vaikutti päivystystoimintaan. Ympäri- vuorokautiset päivystykset järjestetään jatkossa yhteispäivystyksinä sairaaloiden yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämällä määrärahoilla poikkeusluvalla Forssan sairaalassa on toiminut vuoden 2018 alusta ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys. Lupa on voimassa 31.12.2019 asti. Jatkolupaa päivystykselle haettiin loppuvuodesta 2018 ja lupa myönnettiin 31.12.2022 asti.

Erikoissairaanhoidon avovastaanotot ovat toimineet vuoden aikana laajalla valikoimalla. Merkittävä osa näistä erikoisaloista toimii ostopalvelujen varassa. Jatkossa on toiveena, että kahdeksan tähden sairaalahankkeen myötä olisi mahdollista saada yhteisvirkoja myös Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa. Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa tätä yhteistyötä tehdään jo. Muutokset erikoissairaanhoidon toimintaympäristössä edellyttävät muutoksia toimintatavoissa. Kisa osajista ja potilaista on jo käynnissä ja tulee todennäköisesti kovenemaan. Kahdeksan tähden sairaalahankkeessa on kyse alustayhtiön päälle rakentuvasta yhteistyöstä Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja mahdollisesti Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien välillä. Käytännössä yhteistyö edellyttää palvelu- ja tuotantoketjujen uudistamista ja yhteisten järjestelmien hyödyntämisestä.

Terveystieteiden tutkimuskeskusta tapahtui myös hallinnollisia muutoksia. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelualueet yhdistettiin keväällä uudeksi terveydenhuollon palvelualueeksi. Tässä yhteydessä lakkautettiin perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon johtavien lääkäreiden virat ja näihin liittyvät palvelualuejohtajien tehtävät. Näiden tilalle perustettiin uusi terveydenhuollon palvelualueen johtajan virka ajalle 1.4.2018 - 31.12.2019. Tehtävään valittiin terveystieteiden maisteri Sari Kortepohja. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelualue johtaja, psykiatrian erikoislääkäri Hannu Hyvönen aloitti tehtävässään 3.9.2018.

Työterveyshuollon sairaanhoito- ja muiden terveydenhuoltopalveluiden yhtiöittäminen kahteen otteeseen jatkettu siirtymäaika päättyi 31.12.18. Yhtymähallituksessa asiaa käsiteltiin jo keväällä ja kahteen otteeseen syksyllä. 29.10.18 yhtymähallituksen päätöksen mukaisesti työterveyshuollon palvelut päätettiin kilpailuttaa. Syksyllä kilpailutuksen valmistelu aloitettiin markkinavuoropuhelulla. Kilpailutus päätös johti vilkkaaseen mielipiteen vaihtoon ja kannatusta oli myös muilla vaihtoehdoilla. Varsinaisen tarjouspyynnön julkaisu siirtyi alkuvuoteen 2019.

Humpilan kunta myi Mäntyrinteen palvelukeskuksen Attendo Oy:lle vuonna 2017. Uuden hoivakodin rakennustyöt aloitettiin kesällä 2018 ja rakennuksen arvioidaan

valmistuvan toukokuun lopussa 2019. FSHKY on tuottanut ympärivuorokautisia hoivapalveluita Humppilan kunnalta vuokratuissa Mäntyrinteen tiloissa. Tilojen myynnin seurauksena se ei ole enää jatkossa mahdollista. Palvelusetelin käyttöönotolla tehostettuun palveluasumiseen FSHKY voi järjestää jatkossakin palvelut humppilalaisille. Tähän asti palveluseteli on ollut käytössä omaishoidossa omaishoitajan vapaan aikaisen hoidon järjestämisessä ja kotihoidossa kylvetyspalveluissa, tilapäisessä kotihoitossa ja asiointipalvelussa. Yhtymähallituksen kokouksessa 29.10.2018 (§ 141) päätettiin ottaa käyttöön tulosidonnainen palveluseteli tehostetussa palveluasumisessa.

Syksyn aikana paljon keskustelua herätti maakunnallisen palvelukeskuksen kilpailuttaminen. Maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen palvelun tuottajaksi valittiin Tampereen Aluetaksi Oy. Kuljetuspalvelukeskus hoitaa asiakaspalvelua, välittää ja yhdistelee eri maksajatahojen matkoja keskenään ja jakaa kuljetuskustannukset eri osapuolille maksettaviksi. Kuljetuspalvelukeskuksen ohjauksessa ovat pääasiassa vammaispalvelulain ja sosiaalihoitolain mukaiset matkat sekä muut kuin ambulanssilla tehtävät terveydenhuoltolain mukaiset kiireettömät potilassiirtokuljetukset. Keskustelua on aiheuttanut välityspalvelun takeltelu ja vähintään kaksi tuntia ennen matkaa tehtävä taksin tilaus. Palvelun alkaessa Forssan seudulla 1.9.2018 kriittisten asiakaspalautteiden määrä oli suuri mutta syksyn mittaan toiminnan muotoutuessa palautteiden määrä on laskenut.

Forssa

20. maaliskuuta 2019

Katariina Korhonen
yhtymäjohtaja

1.1.2 Kuntayhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kuntayhtymän johtoryhmä 31.12.2018

Katariina Korhonen, yhtymäjohtaja (puheenjohtaja) 13.8.2018 alkaen
 Timo Finning, talousjohtaja, hallinnon palvelukeskuksen palvelualuejohtaja va.
 Sari Kortepohja, terveydenhuollon palvelualuejohtaja 1.6.2018 alkaen
 Raija Virtanen, vanhustyön palvelualuejohtaja vs.
 Jaana Paasikangas, aikuissosiaalityön palvelualuejohtaja
 Riikka Lammintausta-Mäkelä, perhepalveluiden palvelualuejohtaja
 Hannu Hyvönen, mielenterveys- ja päihdetyön palvelualuejohtaja 3.9.2018 alkaen
 Kristiina Nieminen, henkilökunnan edustaja
 Anja Myllylä, hallintopäällikkö (sihteeri)

Kuntayhtymän toimielimet

YHTYMÄKOKOUS 13.6.2018 ja 4.12.2018, 14 edustajaa

Puheenjohtaja	Susanna Lahtinen	Tammela
I varapuheenjohtaja	Matti Uutela	Forssa
II varapuheenjohtaja	Markku Leppälahti	Ypäjä
III varapuheenjohtaja	Pauli Myllyoja	Jokioinen

Kunta	Jäsenet/edustajat	Varajäsenet
Forssa	Jarkko Männistö Timo Norri Matti Uutela	
Humpvila	Reetta Koskinen Kaija Romppainen Aila Suikkanen	
Jokioinen	Jorma Hacklin Sirpa Larko Pauli Myllyoja	
Tammela	Susanna Lahtinen Ville Pajunen Tuomo Tuovinen	Olli-Pekka Jasu Leena Vehmas Mikko Pietilä
Ypäjä	Pirkko Herd Markku Leppälahti	Päivi Laine - ”-

Yhtymäkokous kokoontui kaksi kertaa ja käsitteli 25 asiaa. Pöytäkirjanpitäjänä toimi hallintopäällikkö Anja Myllylä.

YHTYMÄHALLITUS, 12 jäsentä

	Varsinaiset jäsenet		Varajäsenet	
Puheenjohtaja	Kaisa Lepola	Forssa	Emmi Lintonen	Forssa
Varapuheenjohtaja	Sirkka-Liisa Anttila	Forssa	Timo Norri	Forssa
Jäsenet	Jouko Haonperä	Forssa	Mika Penttilä	Forssa
	Ilkka Joenpalo	Forssa	Pasi Vikman	Forssa
	Tapio Virtanen	Forssa	Risto Aaltonen	Forssa
	Eeva Nurmi	Humppila	Reetta Koskinen	Humppila
	Jorma Hacklin	Jokioinen	Niina Stenberg	Jokioinen
	Sari Kortepohja/ Jussi Tiensuu 13.6. alk.	Jokioinen	Elina Kiiski	Jokioinen
	Simo Pärssinen	Tammela	Eero Pura	Tammela
	Leena Vehmas	Tammela	Arja Laajalehto	Tammela
	Matti Alanko	Ypäjä	Markku Leppälahti	Ypäjä
	Pia Maavirta	Somero	Jutta Varjus	Somero

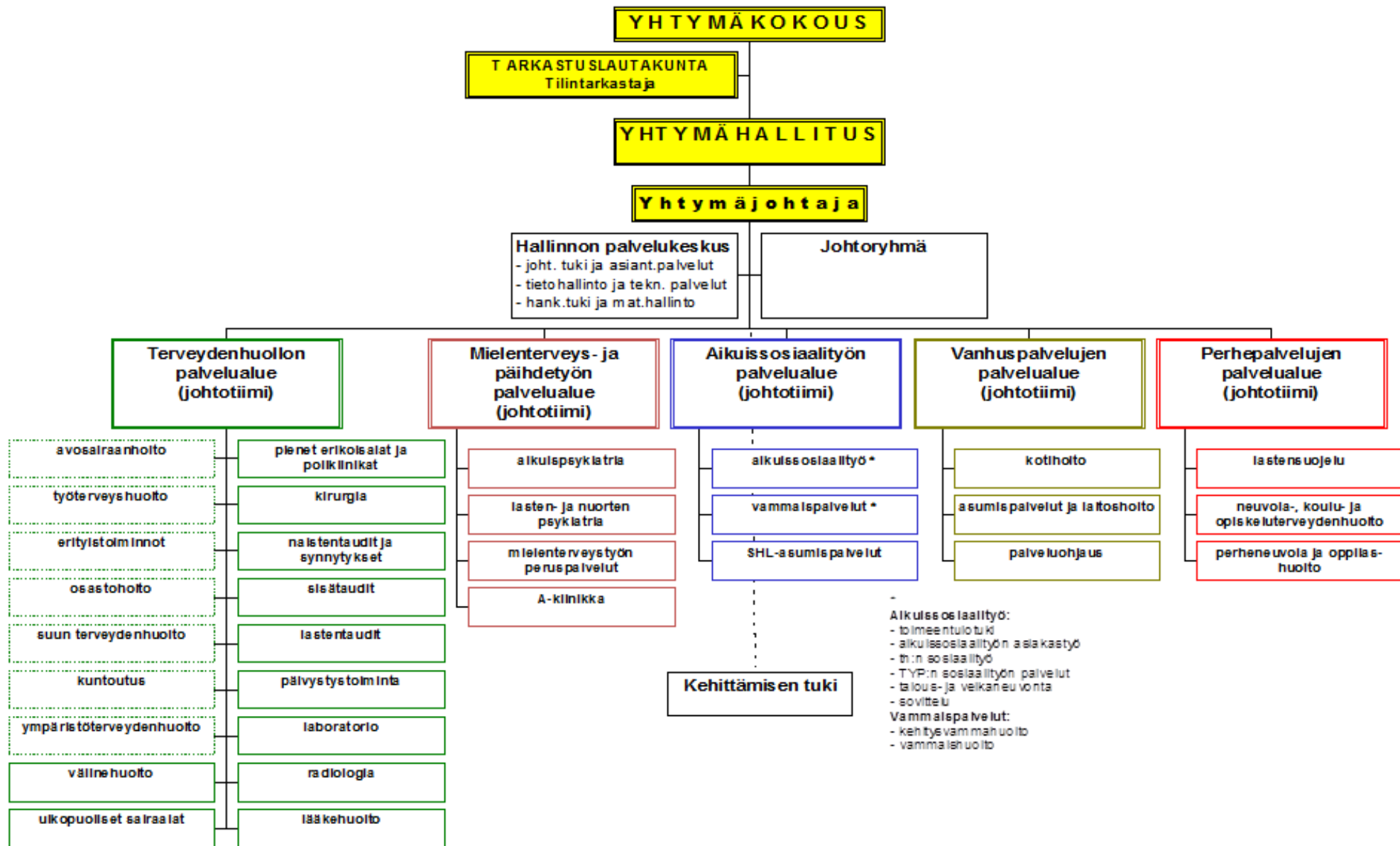
Yhtymähallitus kokoontui 15 kertaa ja käsitteli 252 asiaa. Pöytäkirjanpitäjänä toimi hallintopäällikkö Anja Myllylä.

TARKASTUSLAUTAKUNTA, 6 jäsentä

	Varsinaiset jäsenet		Varajäsenet	
Puheenjohtaja	Sirpa Larko	Jokioinen	Kirsi Räisänen	Jokioinen
Varapuheenjohtaja	Marjut Kallioinen	Forssa	Irmeli Vinnikainen	Forssa
Jäsenet	Juha Rantanen	Humppila	Timo Nikkanen	Humppila
	Antti Alasentie	Tammela	Olli-Pekka Jasu	Tammela
	Janika Varjorinne- Mäkeläinen	Ypäjä	Pirjo-Riitta Palonen	Ypäjä
	Heikki Lehtinen	Somero	Jukka Lehtilä	Somero

Tarkastuslautakunta kokoontui 9 kertaa. Pöytäkirjanpitäjänä toimi hallintopäällikkö Anja Myllylä. Tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy, vastuunalaisena tilintarkastajanaan JHT, HT Minna Ainasvuori.

Kuntayhtymän organisaatiokaavio

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Suomen BKT kasvoi 2,2 prosenttia vuonna 2018. Suomen talous on vahvassa vedossa, mutta on nähtävissä merkkejä, että vahvin kasvu alkaa taittua. Esimerkiksi VM ennustaa BKT:n kasvun hidastuvan 1,5 prosenttiin vuonna 2019 ja alle yhteen prosenttiin keskipitkällä aikavälillä. Työttömyysaste laski selvästi ja ansiotasoindeksi nousi selvästi vuonna 2018.

	2016	2017	2018
Bruttokansantuote (muutos %)	1,9	3,1	2,2
Yksityinen kulutus (muutos %)	2,0	1,3	1,0*
Julkinen kulutus (muutos %)	1,8	-0,5	1,4*
Kuluttajahintaindeksi (muutos %)	0,4	0,7	1,2*
Ansiotasoindeksi (muutos %)	0,9	0,2	1,8*
Työttömyysaste (%)	8,9	8,6	7,5*
Lyhyet korot (euribor 3 kk, %)	-0,3	-0,3	-0,3*
Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een (%)	63,0	61,3	59,2*

*valtionvarainministeriön kansantalousosaston ennuste 17.12.2018

Kuntatalouden tila heikkeni vuoden 2018 aikana. Koko maata tarkastellen kuntien verotulot laskivat 0,5 prosenttia ja kuntien valtionosuudet 0,5 prosenttia ja samalla kuntien toimintamenot kasvoivat yli 3 prosenttia. Forssan seudun kunnista Forssan valtionosuudet laskivat maan keskiarvon mukaisesti, mutta muiden Forssan seudun kuntien valtionosuudet laskivat selvästi keskiarvoa enemmän.

Kanta-Hämeen asukasluku on laskenut viisi peräkkäistä vuotta ja asukasluvun muutos on ollut kymmenen peräkkäistä vuotta laskutrendissä. Kanta-Hämeen asukasluku laski ennakkotietojen mukaan 1 284 vuodesta 2017. Tämä on 0,75 prosenttia koko asukasluvusta. Forssan seudulla asukasluku laski 378:lla, mikä on 1,15 prosenttia seudun väkiluvusta.

Työllisyystilanne Forssan seudulla ja myös koko Kanta-Hämeen alueella on edellisiin vuosiin verrattuna hyvä. Marraskuun lopussa 2018 Kanta-Hämeen maakunnassa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,1 ja Forssan seudulla 8,3.

1.1.4 Olennaiset muutokset kuntayhtymän toiminnassa ja taloudessa

Anestesiaa vaativan leikkaustoiminnan päättyminen Forssan sairaalassa lakimuutosten myötä pakotti kuntayhtymän hankkimaan anestesiassa tehtävät leikkaustoimenpiteet muista sairaaloista. Leikkaustoimenpiteiden ostosta tehtiin erillissopimus Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa, jonka mukaisesti FSHKY maksoi KHSHP:lle normaaliin kuntamaksujen lisäksi kiinteän 2,075 miljoonan euron summan. Leikkaustointa siirtyy osaksi KHSHP:n normaalia kuntalaskutusjärjestelmää asteittain siten, että vuonna 2021 erillislaskutusta ei enää sovelleta. Tällöin Forssan seudun suhteellinen osuus on kasvanut vuosien 2018–2020 hinnaston mukaisen käytön suhteessa uudelle leikkaustoimenpiteiden verran kohonneelle tasolle.

FSHKY myi yhtymähallituksen 26.3.2018 § 36 päätöksellä omistamansa Seuturekry Oy:n osakkeet. FSHKY oli ollut 12,5 prosentin omistuksellaan Seuturekry Oy:n vähemmistöomistaja. Osakkeiden arvo FSHKY:n taseessa oli 12 500 euroa ja myyntihinta oli 496 250 euroa. Kaupasta syntyi siis 483 750 euron myyntivoitto.

Irtaimen käyttöomaisuuden hankinnassa siirryttiin käyttämään pääsääntöisesti leasing-rahoitusta yhtymähallituksen 26.3.2018 § 37 päätöksen mukaisesti. Rahoitusyhtiölle myös myytiin irtainta käyttöomaisuutta noin miljoonalla eurolla ja jälleenvuokrat-

tiin se takaisin. Menettely vähensi taseessa olevien pysyvien vastaavien määrää ja samalla kasvatti leasing-vastuita. Menettelyllä oli vaikutusta myös talousarvion investointiosan toteutumiseen, sillä investointien toteuma jäi selvästi talousarviota pienemmäksi. Investointimäärärahoja oli talousarviossa varattu 1,5 miljoonaa euroa ja toteuma oli vain 0,65 miljoonaa euroa. Investointien toteumaan vaikutti pienentävästi myös uuden potilastietojärjestelmän käyttöönoton siirtyminen vuodelle 2019 sekä so- te- ja maakuntavalmisteluun liittynyt epävarmuus.

1.1.5 Henkilöstö

Kuntayhtymän henkilöstömäärä:

	Miehet		Naiset		Yhteensä		Muutos %
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	
Palvelussuhde 31.12.							
Vakinaiset	66	61	920	906	986	967	-1,93
Määräaikaiset	29	20	246	229	275	249	- 9,45
- joista työllistettyjä	(0)	(1)	(4)	(3)	(4)	4	
Yhteensä	98	81	1166	1 135	1 261	1 216	-3,57

Palvelualueittain henkilöstömäärä jakaantui seuraavasti:

	Vakinaiset		Määräaikaiset		Yhteensä	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Palvelussuhde 31.12.						
Yhtymähallinto	29	53	6	3	35	56
Perusterveydenhuolto	161	160	23	31	184	191
Erikoissairaanhoido	180	154	63	47	243	201
Mielenterveys- ja päihdetyö	64	60	8	8	72	68
Aikuissosiaalityö	69	70	34	29	103	99
Vanhuspalvelut	407	391	118	114	525	505
Perhepalvelut	76	79	23	17	99	96

Henkilöstömäärän vaihtelu vuoden aikana ja osa-aikatyötä tekevien osuus henkilöstöstä vaikuttavat siihen, että henkilötyövuosi kuvaa paremmin vuoden aikana palvelussuhteessa ollutta työvoimaa kuin henkilöstömäärä tietyssä päivänä. Henkilötyövuodella tarkoitetaan täyttä työaikaa tekevän henkilön koko vuoden työskentelyä. Osa-aikainen henkilö muutetaan henkilötyövuodeksi osa-aikaprosenttiaan vastaavasti.

Henkilötyövuosien määrä palvelussuhteessa on laskenut verrattuna edellisvuoteen olleen nyt vuoden 2016 tasolla. Vuokratyövoiman käyttö on edelleen vähentynyt. Vuokratyövoiman käytön vähentyminen johtuu muun muassa lyhytaikaista sijaistyövoimaa FSHKY:n sisällä välittävän Resurssitupa-yksikön aloittamisesta. Resurssitupa-yksikön aloittaminen näkyy myös yhtymähallinnon kasvaneessa henkilömäärässä, sillä yksikkö toimii hallinnon palvelukeskuksen alaisuudessa.

	2017	2018	Muutos %
Henkilötyövuodet palvelussuhteessa	1 124,54	1 104,56	-1,80
Henkilötyövuodet vuokratyövoima	43,05	31,13	-27,70

Terveysperusteisten poissaolojen määrä laski vuonna 2018 huomattavasti edellisvuodesta 16,83 kalenteripäivään/henkilötyövuosi. Vuonna 2017 poissaoloja oli 19,32 kalenteripäivää/henkilötyövuosi.

Vakituisen henkilöstön keski-ikä oli 47,97 vuotta vuonna 2018 ja se on noussut vuodesta 2017 noin 1,5 kuukaudella.

Kuntayhtymä on maksanut palkkoja, palkkioita ja henkilösivukuluja:

	2017 (milj.€)	2018 (milj.€)
Palkat ja palkkiot	42,4	43,2
Henkilösivukulut	11,0	10,6

Henkilöstökorvauksia kuntayhtymä sai Kelalta ja vakuutusyhtiöltä vuonna 2018 yhteensä 685 113 euroa.

Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymässä käytiin keväällä 2018 yhteistoimintaneuvottelut, koska terveydenhuoltolain 1.1.2018 voimaantulleen siirtymäsäännöksen perusteella FSHKY:ssä leikkaustoiminta päättyi. Neljä leikkaussalin sairaanhoitajaa siirtyi sopimusperusteisesti vanhoina työntekijöinä Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin palvelukseen vastaaviin tehtäviin. Muut työntekijät sijoittuivat osaamistaan vastaaviin tehtäviin organisaation sisällä. Työnantaja ei joutunut turvautumaan irtisanomisiin tai lomautuksiin.

Tarkemmat henkilöstöä koskevat tiedot esitetään erillisessä henkilöstöraportissa.

1.1.6 Ympäristöasiat

Vuoden 2018 aikana on käynnistetty useita energiatehokkuuteen tähtääviä toimenpiteitä. Sairaalan ikkunoiden vaihdon yhteydessä on kiinnitetty erityistä huomiota rakenteissa oleviin lämpö- ja ilmapuotoihin, jotka korjataan erityistä huolellisuutta noudattaen sisäilmaongelmien ehkäisemiseksi ja energiataloudellisuuden parantamiseksi. Energiataloudellisuuteen ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat olleet myös sairaalan ja pääterveysaseman valonlähteiden ja valaisimien vaihto led-valaisimiksi, sekä lämpöjohtoverkoston tasapainotus. Muiden kuntayhtymän kiinteistöjen osalta työ jatkuu tulevina vuosina.

1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen on vahva kuntayhtymän toimintaa ohjaava periaate. Toiminnassa ei ole tunnistettu ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä.

Korruption ja lahjonnan torjumiseksi kuntayhtymän hankinnoissa noudatetaan lakia julkisista hankinnoista, minkä lisäksi kuntayhtymällä on oma hankintaohjeistus.

Johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet sidonnaisuusilmoitukset.

1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Hyvinvointikuntayhtymän toiminnan aikana vuodesta 2014 vuoteen 2018 kuntamaksut ovat nousseet noin 11 prosenttia. Vuosittainen kasvu on ollut välillä 1,4 % ja 3,7 %. Painopiste on siirtynyt kohti sosiaalipalveluja ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriä. Sairaanhoitopiirin kuntamaksuja on korotettu aiempien vuosien aikana kertyneiden alijäämien kattamisen vuoksi, mutta nyt alijäämien tultua katetuiksi, kuntamaksujen korotusten ennakoidaan olevan maltillisempia. Muilta osin kuntamaksujen tulevaisuudennäköymien ei ennakoida poikkeavan merkittävästi alla olevasta taulukosta ilmi käyvästä aiemmasta kuntamaksujen kehityksestä.

Kuntamaksujen kehitys (1 000 €):

	2014 TP	2015 TP	2016 TP	2017 TP	2018 TP
Sopimusohjaus	38 829	39 962	37 909	38 484	39 331
Sosiaalipalvelut	43 011	44 262	45 966	47 999	48 682
Shp + ensihoito	20 608	21 658	24 211	25 592	26 347
Yht	103 511	105 882	108 086	112 075	114 360

Hyvinvointikuntayhtymän palvelut vastaavat varsin hyvin kuntalaisten tarpeita tällä hetkellä. Tilanteen säilyminen hyvänä ja samanaikainen kuntamaksujen maltillinen kehitys tulee vaatimaan muutoksia palveluissa ja palvelurakenteissa, sillä palvelutarpeen ennakoidaan kasvavan erityisesti sosiaalipalveluissa. Avainasemassa ovat painopisteen siirto entistä enemmän kohti ennaltaehkäiseviä palveluja sekä sähköisten palvelujen hallittu lisääminen.

Kuntayhtymä ei ole suunnitellut merkittäviä investointeja lähivuosille. Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin valtuusto on sen sijaan hyväksynyt hankesuunnitelman Ahveniston sairaalan (Assi) rakentamiseksi. Valtuusto on myös hyväksynyt 400 miljoonan euron luottolimiittisopimuksen hankkeen rahoittamiseksi. Rakentamisen on tarkoitus käynnistyä vuoden 2020 alussa.

1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät liittyvät lainsäädännön muutoksiin ja sote-uudistukseen sekä osaajien rekrytointiin. Nyt on nähtävissä, että pitkään jatkunut epävarmuus on kasvattanut rekrytointihaasteita tietyissä ammattiryhmissä kuten lääkäreissä ja sosiaalityöntekijöissä. Kisa osaajista tulee kasvamaan mitä todennäköisimmin tulevina vuosina ja sen myötä rekrytointihaasteet tulevat koskettamaan entistä useampia ammattiryhmiä.

Vahinkoriskien osalta kuntayhtymän omaisuus on vakuutettu omaisuusriskivakuutuksella, joka korvaa äkillisen ja ennalta arvaamattoman tapahtuman aiheuttaman esinevahingon. Kuntayhtymällä on myös keskeytysvakuutus, jossa on vakuutettu ylimääräisiä kuluja 260 517 euroon saakka.

1.2 Selonteko kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja siihen liittyvän riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Asianmukainen sisäisen valvonta ja riskienhallinta edistää päätettyjen toiminnallisten ja strategisten tavoitteiden saavuttamista sekä varmistaa päätösten perusteena olevan tiedon riittävyyttä ja luotettavuutta. Lisäksi sillä varmistetaan lain säännösten, viranomaisten ohjeiden ja toimielinten sekä johdon päätösten noudattaminen ja myös omaisuuden ja voimavarojen turvaaminen.

Yhtymäkokous hyväksyi kokouksessaan 3.12.2014 (§ 31) Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Tällä päätöksellä yhtymäkokous ohjaa kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja edellyttää, että kuntayhtymän organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Yhtymähallituksella on operatiivinen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Yhtymäjohtaja, palvelualueiden johtajat sekä muut johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta vastuualueillaan. Palvelualueiden ja kuntayhtymän hallinnon sisäinen valvonta oli vuonna 2018 järjestetty yhtymähallituksen 18.12.2017 vahvistamien sisäisen valvonnan suunnitelman (§ 218) ja riskienhallintasuunnitelman (§ 217) mukaisesti. Yhtymähallitus vahvisti vuoden 2019 sisäisen valvonnan suunnitelman (§ 176) ja riskienhallintasuunnitelman (§ 175) 17.12.2018.

Tämä selonteko ja esitetyt johtopäätökset perustuvat palvelualueiden tilinpäätöksen yhteydessä antamiin selvityksiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä toimintavuoden aikana.

Sisäisen valvonnan järjestäminen kuntayhtymässä

Sisäinen valvonta on järjestetty organisaatiossa siten, että palvelualuejohtaja on vastannut koko palvelualueen osalta sisäisestä valvonnasta ja tulosyksiköiden sisäisestä valvonnasta ovat vastanneet tulosyksiköiden johtajat/päälliköt. Menettely on ollut vastaava hallinnossa. Sisäisen valvonnan kohteet sekä tarkastustapa ja tähän liittyvät

toimenpiteet on ohjeistettu selkeästi yhtymähallituksen vahvistamassa sisäisen valvonnan suunnitelmassa.

Säännösten ja määräysten noudattaminen

Päätöksentekoa kuntayhtymässä ohjaavat lainsäädäntö, kuntayhtymän perussopimus, hallintosääntö, delegointisääntö sekä muut kuntayhtymän säännöt ja ohjeet. Lisäksi säännösten ja määräysten noudattamista on ohjeistettu sisäisen valvonnan suunnitelmaan sisältyvillä tarkentavilla toimenpiteillä. Säännösten ja määräysten noudattamisen seuranta on toteutettu palvelualueilla ja hallinnossa johtotiimeissä annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Toimintavuoden aikana ei ole tullut tietoon toimia, jotka olisivat lakien ja säännösten tai hyvän hallintotavan vastaisia ja joista seuraisi merkittävä vaatimus, kanne, korvausvastuu, syytteeseen asettaminen tai muu oikeusseuraamus.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

Sisäisen valvonnan seurantakohteet toiminnan ja talouden osalta ovat pitkälti ns. toiminnan ja talouden vuosikelloon sisältyviä asioita, joiden toteutumisesta on seurattu ja koordinoitu palvelukeskuksen johtotiimeissä ja johtoryhmässä. Raportointi on tapahtunut talousjohtajan antamien ohjeiden ja aikataulujen mukaisesti ja käytännössä raportit on ensin käyty läpi palvelualueen/hallinnon johtotiimissä ja sen jälkeen kuntayhtymätasoisesti johtoryhmässä. Talouden toteuman osalta on laadittu maaliskuusta lukiin kuukausittain ennuste (sekä palvelualueiden että koko kuntayhtymän tasolla). Sosiaalihuollon kustannusten osalta on laadittu osavuosikatsausten yhteydessä ns. jäsenkuntien maksuosuuslaskelmaennuste.

Alkuvuodesta 2018 otettiin käyttöön uusi taloudellisten tavoittein ennustetyökalu, jolla saadut tulokset olivat jälkikäteen arvioiden varsin hyviä. Ennustetyökalu myös motivoi palvelualueiden johtotiimejä aikaisempaa perusteellisempaan ja säännöllisempään talouden tulosten arviointiin.

Varojen käytön valvonnan toimenpiteet on ohjeistettu sisäisen valvonnan suunnitelmassa, jonka mukaisesti palvelualueet ja hallinto ovat toimineet. Tietoon ei ole tullut olennaisia virheitä liittyen tavoitteiden asettamiseen tai määrärahojen budjetointiin.

Tiedossa ei ole seikkoja, jotka osoittaisivat että tulosvastuuta ei ole noudatettu. Varojen käytön osalta ei ole tullut tietoon toimivallan ylityksiä.

Taloudellisten tai toiminnallisten tavoitteiden keskeiset poikkeamat sekä niiden osalta mahdollisesti tehdyt toimenpiteet on esitetty muualla toimintakertomuksessa asianomaisen toimintayksikön kohdalla.

Riskienhallinnan järjestäminen

Kuntayhtymän riskienhallintatoimintaa ohjaa riskienhallintapolitiikka, jonka yhtymähallitus on vahvistanut 28.9.2015 (§ 144). Riskienhallintapolitiikka-asiakirjassa on määritelty hyvinvointikuntayhtymän tahtotila riskienhallinnan tavoitteista, periaatteista sekä käytännön toteuttamisesta ja siinä määritetään myös selkeästi riskienhallinnan vastuut. Riskienhallintapolitiikka muodostaa yhdessä muiden hyvinvointikuntayhtymän toimintaohjeiden kanssa kokonaisuuden riskien hallitsemiseksi. Riskienhallintaa tukevia ohjelmia ja suunnitelmia ovat jo mainitun sisäisen valvonnan suunnitelman lisäksi mm. turvallisuussuunnitelma, tietoturvapoliittikka, työsuojelun toimintaohjelma ja valmiussuunnitelmat. Riskienhallintaprosessin tukena on sähköinen järjestelmä (Granite).

Kuntayhtymätasoisien riskienhallintasuunnitelman hallintatoimien toteutuminen on raportoitu erillisillä liitteellä tilinpäätöksen yhteydessä. Suunnitelmassa nimetyt vastuhenkilöt ovat toteuttaneet seurannan.

Riskienhallinnan vastuut ovat olleet kaikilla palvelualueilla/hallinnossa selkeät: tulosityksiköiden osalta vastuu on yksikön johtajalla/päälliköllä ja palvelualuejohtaja vastaa riskienhallinnasta palvelualueen/hallinnon osalta. Riskienhallintaan liittyviä asioita on käsitelty kaikkien tulosityksiköiden johtotiimeissä sekä johtoryhmässä.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Omaisuuksien hankinnan osalta päätöksentekooikeudet ja hankintarajat määritetään hallintosäännössä. Talousarvion käyttösuunnitelmassa on annettu ohjeistus hankintu omaisuuksien merkitsemisestä sekä muita yksityiskohtaisempia ohjeistuksia. Kilpailutukset hoidetaan Cloudian sähköisellä kilpailutusjärjestelmällä, jonka käyttö on keskitetty hankinnan tukeen. Käytännössä palvelualueet ja hankinnan tuki (varastopäällikkö ja hankintasihteeri) valmistelevat kilpailutukset yhteistyössä. Hankinnan tuki vastaa kilpailutuksen teknisestä tuesta, toteuttaa palvelualueiden antamien toimeksiantojen pohjalta kilpailutukset Cloudialla ja valmistelee luonnoksen päätösesityksestä.

Kuntayhtymään hankittava yli 200 euron arvoinen irtain omaisuus kuten kalusteet, lääkintälaitteet, lääkintäkalusteet, av-laitteet ja työkalut merkitään irtaimistoluetteloon. Vuoden 2018 aikana käyttöön on otettu myös sähköinen laiterekisteri leasing-rahoituksella hankitun irtaimiston hallintaan. Laiterekisterin käyttöä myös muun irtaimiston hallintaan arvioidaan vuoden 2019 aikana.

Tilikauden aikana kuntayhtymässä ei ole todettu omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa olennaisia menetyksiä tai arvon alennuksia.

Sopimustoiminta

Kuntayhtymän sisäisen valvonnan ohje sisältää kuvauksen sopimusten hallinnan ja valvonnan osalta niihin liittyvine vastuineen: sopimusten vastuhenkilöt vastaavat sopimusehtojen noudattamisen ja sopimusten vanhentumisaikojen seurannasta. Seurannan teknisenä tukena toimii sähköinen sopimushallintajärjestelmä.

Tilikauden aikana ei ole tullut tietoon sopimuksista aiheutuneita negatiivisia seurauksia.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittäminen vuonna 2019

Riskienhallinnan osalta jatketaan edelleen sitä työtä, jolla riskienhallinta saadaan lähemmäksi normaalia toimintaa ja sen johtamista. Johtoryhmän sekä palvelualueiden johtotiimien riskienhallintatoimet tulee saada entistä systemaattisemmaksi ja strukturoidummaksi. Riskienhallinta on sisällytetty toiminnan vuosikelloihin varsin hyvin, mutta palvelualueiden tilinpäätöksen yhteydessä antamien raporttien perusteella riskienhallinnan käsittely ei ole kaikilla palvelualueilla toteutunut täysin suunnitelmien mukaisesti. Huomiota on kiinnitettävä esimerkiksi sähköisen riskienhallintajärjestelmän säännölliseen päivittämiseen.

1.2.1 Laadunhallinta ja potilasturvallisuus

Asiakaspalaute

Asiakaspalautejärjestelmää on uudistettu vuoden 2018 aikana. Palautetta kerättiin verkkosivujen kautta uudella sähköisellä lomakkeella, paperisilla palautelomakkeilla, henkilökunnan kirjaamana ja lehdistä keräämällä. Asiakaspalautepäätte, jonka kautta saatiin aiemmin lähes 85 % palautteista ei ole ollut toiminnassa vuoden 2018 aikana.

Vuoden 2018 aikana saatiin 463 palautetta, josta lähes 60 % jätettiin vuoden kahden viimeisen kuukauden aikana, kun uusi asiakaspalautejärjestelmä aloitti toimintansa. Saaduista palautteista 47 % oli positiivisia. 5,8 % palautteista oli kehitysideoita. Kohdeltu ja henkilökunnan käytös on kerännyt vuonna 2018 edellisten vuosien tapaan runsaasti palautetta.

Forssan seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma nostaa esille lasten ja nuorten kuulemiseen liittyviä tavoitteita ja yhtenä suunnitelman toimenpiteistä oli kehittää lasten ja nuorten palautteen keräämisen menetelmiä. Uuden asiakaspalautejärjestelmän osana toimii myös alle 18-vuotiaiden palautejärjestelmä. Kahden kuukauden aikana lapset ja nuoret jättivät 5,8 % kaikista palautteista. Lasten palautteesta 62 % oli positiivista ja 18,5 % kehittämisideoita.

Asiakasraadit

Joulukuussa 2018 järjestettiin järjestöjen asiakasraati, johon kutsuttiin järjestöjen, yhdistysten, vanhusneuvostojen ja vammaisneuvostojen edustajia. Järjestöjen raatiin osallistui 9 järjestöstä/vanhusneuvostosta 15 henkilöä. Järjestöjen raadissa työskenneltiin ryhmissä, joissa pohdittiin sitä millaisia tarpeita kuntalaisilla on 1-3 vuoden päästä ja millaisilla toiminnoilla vastataan näihin tarpeisiin. Ryhmissä käytiin keskustelua myös siitä millaista yhteistyötä tulevaisuudessa tarvitaan ja miten tuen tarvitsijat tavoitetaan.

FSHKY:n asiakasraadin jäsenet valitaan kaksivuotiselle kaudelle. Uusi asiakasraati aloitti toimintansa vuoden 2018 alussa. Asiakasraati kokoontui vuoden 2018 aikana kaikkiaan kuusi kertaa. Asiakasraadin merkittävin työ oli kehittää FSHKY:n kaikkiin palveluihin sopiva asiakasauditoinnin malli. Ensimmäinen auditointi toteutettiin syyskuun aikana ja sen tulokset esiteltiin FSHKY:n johtoryhmälle. Asiakasraati nosti auditoinnin pohjalta esille myös omia kehittämisehdotuksiaan. Kehittämis ehdotusten pohjalta on vuoden 2019 aikana alkamassa kehittämisprojekti asiakaspalveluun liittyen.

Asiakastyytyväisyyskyselyt

FSHKY:ssä on ollut palvelualueiden välillä erilaisia käytäntönä siihen miten asiakastyytyväisyyskyselyitä on toteutettu. Uuden asiakaspalautejärjestelmän myötä on kehitetty myös asiakastyytyväisyyskyselyihin liittyviä käytäntöjä. Vuoden 2018 aikana asiakastyytyväisyyskyselyitä on hiottu ja ne on syötetty järjestelmään.

Asiakastyytyväisyyskyselyt ovat jatkossa koko ajan avoinna ja asiakkaan vastattavissa. Asiakas voi halutessaan valita jättääkö hän avointa palautetta vai vastaako mieluummin asiakastyytyväisyyskyselyyn. Asiakkaita tiedotetaan kaksi kertaa vuodessa tehostetusti asiakastyytyväisyyskyselyistä. Joillakin palvelualueilla kerätään palautetta myös kohdennetusti ennalta määriteltynä ajankohtina. Esimerkiksi vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyyskyselyt toteutettiin vuoden 2018 lopulla. Palautteista ja kyselyistä tehdään koosteet kaksi kertaa vuodessa. Koosteet käsitellään johtoryhmässä maaliskuussa ja elokuussa.

Potilasturvallisuus

Uudistettu potilas- ja asiakasturvallisuussuunnitelma valmistui vuoden alussa. Yhtymähallitus hyväksyi sen 19.2.2019. Suunnitelma pohjautuu kansalliseen potilas- ja asiakasturvallisuusstrategiaan vuosille 2017 - 2021. Suunnitelmassa on huomioitu myös sosiaalihuollon osuus, joka aiemmasta suunnitelmasta puuttui. Uutena toimintamallina aloitettiin johdon potilas- ja asiakasturvallisuuskävelyt. Näitä tehtiin vuonna 2018 kahteen yksikköön.

Potilasturvallisuusilmoitusten teko HaiPro -ohjelmaan on edelleen ollut hyvin aktiivista. Vuonna 2018 potilasturvallisuusilmoituksia tehtiin 1 892 kpl, joka on 98 ilmoitusta enemmän kuin edellisellä vuonna. Ilmoituksista 22,4 % oli läheltä piti tapauksia. Ilmoitusten perusteella on tehty 63 kehittämissuunnitelmaa. Vuonna 2018 mahdollistui myös HaiPro -ilmoitusten tekeminen sairaanhoitopiiriin ja FSHKY:n välillä.

Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista edellyttää, että Valviralle lähetetään tieto aina, kun laitteisiin ja tarvikkeisiin liittyen ilmenee vaara- tai vahinkotilanteita. Esi- miehet on ohjeistettu ilmoittamaan kaikista laitteisiin ja tarvikkeisiin liittyvistä vaara- ja vahinkotilanteista tekniikan päällikölle ja HaiPro -pääkäyttäjälle, jotka tarvittaessa välittävät tiedon Valviralle. Jotta terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden hallinta on lain edellyttämällä tasolla, tarvitaan kattava laiterekisteri, johon laitetiedot, perehdy- tykset ja huollot kirjataan. Laiterekisterin hankkimista valmistellaan yhteistyössä Kan- ta-Hämeen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden kanssa (TLT- projekti).

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Toimintatuotot

Toimintatuotot olivat 134,1 (131,5 (sulkeissa vuosi 2017)) milj. euroa, josta 113,4 (111,8) milj. euroa oli jäsenkuntien kuntamaksuja. Asiakasmaksujen korotuksen myötä maksutuotot kasvoivat ja olivat 12,0 (11,4) milj. euroa. Muut toimintatuotot kasvoivat ja olivat 3,9 (2,6) milj. euroa. Muita toimintatuottoja kasvatti 0,6 milj. eurolla lastensuojelun sijaishuollon kasvaneet tuotot seudun ulkopuolisilta kunnilta. Muihin toimintatuottoihin kirjattiin myös kertaluonteisena eränä Seuturekry Oy:n osakkeista saatu 0,5 milj. euron myyntivoitto.

Toimintakulut

Toimintakulut olivat 133,0 (128,4) milj. euroa ja ne kasvoivat 3,6 prosenttia. Henkilöstökulut olivat 53,9 (53,5) milj. euroa. Palkkoja korottivat työehtosopimusten mukaiset korotukset ja ne kasvoivat 0,8 milj. euroa. Henkilösivukulut laskivat kilpailukykysojituksen vaikutusten myötä 0,4 milj. euroa.

Palvelujen ostot olivat 62,7 (59,2) milj. euroa. Ostot Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriltä olivat 29,3 (26,6) milj. euroa. Kasvusta 2,08 milj. € oli peräisin anestesiaa vaativan leikkaustoiminnan ostoista. Palveluiden ostoihin sisältyvän hoitotyön vuokrauksen määrä laski talousarvion mukaisesti ja oli 1,8 (2,45) milj. €. Aineet, tarvikkeet ja tavarat laskivat myös suunnitellusti ja olivat 6,0 (6,6) milj. euroa. Muihin toimintakuluihin kirjatut rakennusten vuokratulot ylittivät talousarvion selvästi ja olivat 5,1 (4,4) milj. euroa.

Investoinnit

Talousarviossa oli varattu investointimäärärahoja 1,5 miljoonaa euroa vuodelle 2018, mutta investointien toteuma oli ainoastaan 0,65 miljoonaa euroa.

Irtaimen käyttöomaisuuden hankinnassa siirryttiin keväisen yhtymähallituksen päätöksen mukaisesti käyttämään leasing-rahoitusta. Lifecare potilastietojärjestelmän käyttöönotto oli isoin suunniteltu ohjelmistoinvestointi, mutta sen käyttöönotto siirtyi FSHKY:stä riippumattomista syistä vuodelle 2019. Pääterveysaseman c-osaan tehtiin 142 000 euron saneeraus sisäilmaongelmien korjaamiseksi. Sairaalarakennuksen ns. vanhan osan ikkunoiden vaihtotyö sekä parvekkeiden korjaus aloitettiin, mutta kumpikin projekti valmistuu vasta 2019. Kuntayhtymän omien investointien lisäksi kuntien palvelukeskuksiin hankittiin langattomat verkot Oma Hämeen rahoituksella.

Tulos

Tilikauden tulos ennen sosiaalipalveluiden tasauslaskuja oli 536 000 € talousarviota heikompi. Tasauslaskujen jälkeen tulos oli 903 697 € alijäämäinen, mikä oli 96 303 € talousarviota parempi. Talousarviossa ei siis tavoiteltu nollatulosta, vaan tulostavoite oli miljoona euroa alijäämäinen.

Terveystalouden kokonaisuus toteutui kokonaisuudessaan talousarvion mukaisesti. Sosiaalipalveluissa kustannusten kasvu oli talousarviossa ennakoitua suurempaa. Palvelualueista suurin onnistuja oli talouden näkökulmasta vanhustaloudet. Vanhustalouden talousarvio toteutui täsmälleen suunnitellusti sisältäen mm. merkittävän ulkopuolisen vuokratyövoiman käytön vähentymisen 1,55 milj. eurosta 0,9 milj. euroon.

1.3.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

	2 018	2 017	2016
	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	134 142	131 492	132 097
Toimintakulut	-132 974	-128 397	-127 700
Toimintakate	1 168	3 094	4 397
Rahoitustuotot ja -kulut	5	-9	-24
Korkotuotot			
Muut rahoitustuotot	20	17	14
Korkokulut	-14	-25	-35
Muut rahoituskulut	-1	-1	-3
Vuosikate	1 172	3 086	4 373
Poistot ja arvonalentumiset	-2 076	-2 089	-2 109
Satunnaiset erät			
Tilikauden tulos	-904	997	2 264
Poistoeron vähennys			
Varausten vähennys			
Tilikauden yli-/alijäämä	-904	997	2 264

TULOSLASKELMAN
TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	100,88 %	102,41 %	103,44 %
Vuosikate/Poistot, %	56,45 %	147,73 %	207,35 %
Vuosikate, €/asukas	35,61	92,71	129,99
Asukasmäärä	32 910	33 288	33 641

Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat:**Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista**

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista
 $= 100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin.

Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä.

Perusoletus

on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä.

Vuosikate prosenttia poistoista

Tunnusluku mittaa tulorahoituksen riittävyyttä. Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä.

$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$.

Asukasmääränä käytetään asukaslukua edellisen tilikauden lopussa

1.3.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2018	2017	2016
	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	1 172	3 086	4 373
Satunnaiset erät			
Tulorahoituksen korjauserät	-524	0	-40
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-650	-3 329	-3605
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 530	0	40
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 529	-243	768
Rahoituksen rahavirta			
Antolainasaamiset lisäykset			
Sijoitukset/muut saamiset			
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-438	-465	-465
Lyhytaikaisten lainojen muutos			
	-438	-465	-465
Oman pääoman muutokset			
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	252	199	91
Vaihto-omaisuuden muutos	-5	67	58
Saamisten muutos	-1 227	737	-444
Korottomien velkojen muutos	-115	-301	-2
Ed. yhteensä	-1 095	702	-297
Rahoituksen rahavirta	-1 533	238	-762
Rahavarojen muutos	-4	-4	6
Rahavarat 31.12., 1000 €	7	11	16
Rahavarat 1.1., 1000 €	11	16	9
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT			
(mikäli konsernitili olisi kassavaroissa)			
Investointien tulorahoitus, %	180,31 %	92,70 %	121,30 %
Toiminnan ja inv. rahavirran kertymä 5 v.	3 601	3 203	1 553
Lainanhoitokate	2,62	6,35	8,82
Kassan riittävyys, pv	0,02	0,03	0,04
Kassan riittävyys, pv (sis. konsernitili)	23,7	18,6	23,1
Asukasmäärä	32 910	33 288	33 641

Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, 1000 euroa

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenoilla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Lainanhoitokate

Lainanhoitokate kertoo kuntayhtymän tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kuntayhtymän omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$.

Kassan riittävyys (pv)

Kuntayhtymän maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kassan riittävydessä on huomioitava, että lähes kaikki kuntayhtymän rahavarat ovat konsernitilillä.

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

1.4.1 Tase ja sen tunnusluvut

VASTAAVAA	v. 2018	v. 2017	VASTATTAVAA	v. 2018	v. 2017
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT	23 998	26 430	A OMA PÄÄOMA	20 541	21 444
I Aineettomat hyödykkeet	362	473	I Peruspääoma	18 907	18 907
1. Aineettomat oikeudet	362	473			
II Aineelliset hyödykkeet	23 467	25 777	III Arvonkorotusrahasto	83	83
1. Maa- ja vesialueet	256	256	IV Muut omat rahastot	195	195
2. Rakennukset	21 416	22 551	V Edellisten tilik. yli-/alijäämä	2 260	1 263
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	74	0	VI Tilikauden yli-/alijäämä	-904	997
4. Koneet ja kalusto	1 526	2 871			
6 Ennakkomaksut ja kes- keneräiset hankinnat	195	99	B POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET		
III Sijoitukset	168	181			
1. Osakkeet ja osuudet	160	173			
2. Muut saamiset osakk.yht.	8	8			
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	21	21	D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	895	643
1. Lahjoitusrahast.erityiskatt.	21	21	1. Valtion toimeksiannot	255	113
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	13 657	12 429	3. Muut toimeksiant. Pääomat	641	530
I Vaihto-omaisuus	374	369			
1. Aineet ja tarvikkeet	374	369	E VIERAS PÄÄOMA	16 240	16 793
II Saamiset	13 275	12 049	I Pitkäaikainen	148	234
Lyhytaikaiset saamiset			2. Lainat rahoitus. ja vak.lait.	148	207
1. Myyntisaamiset	3 332	3 300	3. Lainat julkisyhteisöiltä	0	26
2. Lainasaamiset	8 715	6 730	II Lyhytaikainen	16 091	16 559
3. Muut saamiset	579	1 131	2. Lainat rahoitus- ja vak.lait.	59	386
4. Siirtosaamiset	650	887	3. Lainat julkisyhteisöiltä	26	53
IV Rahat ja pankkisaamiset	7	11	5. Saadut ennakot	34	39
			6. Ostovelat	4 117	4 090
VASTAAVAA YHTEENSÄ	37 676	38 880	7. Muut velat	1 361	1 125
			8. Siirtovelat	10 493	10 866
			VASTATTAVAA YHTEENSÄ	37 676	38 880

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste %	54,57 %	55,21 %
Suht. velkaantuneisuus-%	12,27 %	12,68 %
Velat ja vastuus käyttötuloista %	13,6 %	13,5 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	1 356	2 260
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	41,20	67,89
Lainakanta 31.12., 1000 €	235	673
Lainakanta 31.12., €/asukas	7,14	20,22
Asukasmäärä	32 910	33 288

Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat:

Omavaraisuusaste, %

Tunnusluvulla mitataan kuntayhtymän vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50%:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

$$= 100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Tunnusluku kertoo kuinka paljon kuntayhtymän käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kuntayhtymällä on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo-rahoituksella.

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot (toimintatuotot} + \text{verotulot} + \text{käyttötalouden valtionosuudet})$$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Lisäksi osoittajaan merkitään liitetieto-ohjeen mukaisesti liitetiedoissa esitetyt vuokravastuut ja leasingvastuut. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) 1 000 €

Luku osoittaa, paljonko kuntayhtymällä on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikumavarana, tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

$$= \text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= (Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + tilikauden ylijäämä (alijäämä)) / Asukasmäärä.

Lainakanta 31.12., 1 000 €

Kuntayhtymän lainakannalla tarkoitetaan korollisen vieraan pääoman kokonaismäärää.

$$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$$

Lainasaamiset 31.12., 1 000 €

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyvien vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

$$= \text{Sijoituksiin merkityt jkv-lainasaamiset ja muut lainasaamiset}$$

Asukasmäärä

Asukasmääränä käytetään asukaslukua tilikauden lopussa.

1.5 Kokonaistulot ja -menot

TULOT	1 000 €	%	MENOT	1 000 €	%
Varsinainen toiminta			Varsinainen toiminta		
Toimintatuotot	134 142	98,9	Toimintakulut	132 974	99,2
			Korkokulut	14	0,0
Muut rahoitustuotot	20	0,0	Muut rahoituskulut	1	
Tulorahoituksen korjauserät					
-Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-524		Investoinnit		
			Käyttöomaisuusinvestoinnit	650	0,5
			Rahoitustoiminta		
Käyttöomaisuuden myyntitulot	1 530	1,1	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	438	0,3
Kokonaistulot yhteensä	135 168	100,0	Kokonaismenot yhteensä	134 077	100,0

1.6 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Yhtymähallitus esittää, että vuoden 2018 tilikauden tulos -903 697,16 euroa siirretään yli-/alijäämätilille.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Kuntayhtymän strategisten tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Yleishallinto ja hallinnon palvelukeskus

Yleishallinnon ja hallinnon palvelukeskuksen merkittävimpiä normaalista poikkeavia tapahtumia vuoden 2018 aikana olivat uuden potilastietojärjestelmän käyttöönoton valmistelu ja kuntayhtymän oman varahenkilöyksikön toiminnan käynnistäminen ja vakiinnuttaminen. Palvelukeskuksen suorituskykyä haastoi avainhenkilöiden pitkät poissaolot. Tietohallintopäällikkö ja henkilöstöpäällikkö olivat kumpikin koko vuoden virkavapaalla Oma Häme -hankkeessa. Palvelukeskuksen suorituskyky oli loppuvuodesta tehdyn asiakastytyväisyyskyselyn perusteella kuitenkin vähintään kelvollinen. Onkin annettava erityiskiitos hallinnon palvelukeskuksen työntekijöille, jotka osoittivat kykynsä ja halunsa kehittyä olevan erinomaisella tasolla.

Henkilöstöhallinnon vuosi meni suurelta osin monien hallinnollisten, mutta tärkeiden asioiden parissa. Niitä myös saatiin onnistuneesti loppuunsaatetuiksi. Teknisten sopimuksen mukainen työnvaativuudenarviointijärjestelmä otettiin käyttöön 1.6.2018 alkaen perusteellisten neuvottelujen jälkeen. Osa kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaisista muutoksista, muun muassa tehtäväkohtaisten palkkojen korotukset ja erityisten asiantuntijoiden työajan muutos astuivat voimaan 1.5.2018 alkaen.

Hyvinvointikuntayhtymän oman varahenkilöyksikkö Resurssituvan ensimmäinen toimintavuosi oli näkyvä. Aluksi toiminnan ollessa vielä vakiintumatonta yksikkö herätti paljon tunteita. Yksikön toiminta onnistuttiin kuitenkin vakiinnuttamaan ja tulokset olivat hyviä pienestä työntekijämäärästä huolimatta. Koko kuntayhtymän tasolla ulkopuolelta vuokratun hoitohenkilökunnan määrä euroina mitaten laski 560 000 eurolla. Koko summaa ei voi laskea suoraan resurssituvan ansioksi, mutta yksikön kehittyessä on syytä odottaa toiminnan edelleen tehostuvan henkilökunnan osaamisen monipuolistuessa. Työhyvinvoinnin ja potilasturvallisuuden voi myös ennustaa paranevan, kun eri yksiköiden kuormitus ja henkilökunnan määrä pysyy entistä paremmin tasapainossa.

Materiaalihallinnossa useilla tavarantoimittajilla oli vuoden mittaan pitkäaikaisia toimitusvaikeuksia koko Euroopan alueella eikä korvaavia tuotteita ollut aina ollut saatavilla, joten asetettua 94 %:n toimitusvarmuutta ei täysin pystytty saavuttamaan. Asiakkaiden henkilökohtaisella opastuksella ja ajantasaisemmalla kulutusraportoinnilla pystyttiin lisäämään asiakkaiden hintatietoisuutta ja ohjaamaan valintoja mahdollisimman optimaalisiin tuotteisiin sekä hinta että käyttötarve huomioon ottaen.

Tietohallinnossa vuoden merkittävin asia on ollut Effica-potilastietojärjestelmän päivityksen valmistelu ns. Lifecare-versioon. Lifecaren käyttöönoton oli alun perin määrä toteutua toukokuun lopussa, mutta ohjelmiston laatuongelmien vuoksi käyttöönottoa siirrettiin koko Kanta-Hämeen alueella. Lopulta Lifecare otettiin käyttöön 3.3.2019.

GDPR-tietosuojasetus astui voimaan 25.5.2018. Alkuvuodesta tietohallinto yhdessä tietosuojavastaavan kanssa kartoitti FSHKY:n käyttämien ohjelmistojen tilaa suhteessa GDPR-vaatimuksiin. Asetuksen tietosuojavaatimukset aiheuttivat versiopäivityksiä lukuisiin ohjelmistoihin sekä muutoksia sopimukseen henkilötietoja käsittelevien yhteistyökumppanien kanssa, mutta koska asetusta koski myös yhteistyökumppaneita ja ohjelmistotoimittajia, vaatimusten täyttämisessä onnistuttiin lopulta mallikkaasti.

Pienistä rakennushankkeista merkittävimpiä olivat sairaalan ikkunoiden vaihdon ja parvekkeiden korjausten aloittaminen. Kumpikin hankkeista valmistuu vasta vuoden 2019 puolella. Pääterveysaseman C-osan sisäilmakorjaus valmistui kesäkuussa 2018 ja näiden tilojen käyttäjiltä on tullut hyvää palautetta sisäilman laadun suhteen.

Taloudellisesti yleishallinnon talousarvio toteutui hieman suunniteltua paremmin, jos tarkastellaan tulosta ilman kertaluonteista Seuturekry Oy:n osakkeista syntynyt myyntivoittoa. Osakkeiden 483 750 euron myyntivoitto huomioiden tulos on selvästi suunniteltua parempi.

Talousarvion toteutuminen (1 000 €)

Alkup. TA Toteutuma Poikkeama

YLEISHALLINTO

Toimintatuotot	2 518	3 044	526
josta sisäiset	1 988	1 910	-78
Toimintakulut	-8 605	-8 973	-368
josta sisäiset	-498	-975	-477
Toimintakate	-6 086	-5 930	156
Poistot	-1 768	-1 684	84

Asia / Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Siirytään seuraavan sukupolven terveydenhuollon tietojärjestelmäkonaisuuteen	Laaditaan suunnitelma käyttöönottoprojektista	4/2018 mennessä	Ohjelmisto on käytössä 30.6.2018 mennessä	Suunnitelma käyttöönottoprojektista on laadittu ja käyttäjät on koulutettu tammi – helmikuussa 2019.
	Otetaan käyttöön Efficcan seuraaja Lifecare ja Life Care Lääkitys	7/2018 mennessä	Ohjelmiston käyttöönotto onnistuu sujuvasti ilman käyttökatoja (mittari on käyttökatojen määrä)	Ohjelmistotoimittajasta johtuvat syyt ovat viivästyttäneet käyttöönottoa koko Kanta-Hämeen alueella.
	Perehdytetään käyttäjät hyvin suunnitellun perehdytysuunnitelman mukaisesti		Käyttäjäkysely Webropolilla käyttöönottoprojektin jälkeen	Lifecaren käyttöönottopäivä on 3.3.2019.
Kehitetään yksiköiden tuottamien palvelujen luotettavuutta ja oikea-aikaisuutta	Eri yksiköt käsittelevät sähköiset tukipalvelupyynnöt mahdollisimman nopeasti, mutta viimeistään asetettujen tavoiteaikojen mukaisesti	Vuoden 2018 aikana	Teknisten palveluiden, henkilöstö-, tieto- ja taloushallinnon tukipyyntöihin kahden arkipäivän kuluessa ja (raportointi kuukausittain). Materiaalihallinnon toimitusvarmuusprosentti on yli 94 % (raportointi kuukausittain)	Toteutunut pääosin.
	Tukipalvelupyyntöihin liittyvistä aikatauluista tiedotetaan aktiivisesti ja nopeasti pyynnön esittäjälle.		Tukipalvelun pyytjä kokee aina, että hänen asiansa on huomioitu (sisäinen asiakastytyväisyyskysely)	Materiaalihallinnon toimitusvarmuusprosentti ei ole toteutunut tavarantoimittajien ongelmista johtuen. Materiaalihallinto sai palvelukeskuksen yksiköistä parhaat asiakaskyselyn tulokset. Myös tietohallintoyksikkö sai hyvät tulokset.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018

			tavoitetaso	
Kuntayhtymän hankinta- ja kulusosaaminen kehitetty	Materiaalihallinto opastaa yksiköitä tilaamaan entistä järkevämmin. Opastuksessa hyödynnetään mm. eri yksikköjen tilaushistorioita ja parhaita käytäntöjä	Vuoden 2018 aikana	Kuntayhtymä käyttää aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin vähemmän euroja kuin vuonna 2017	Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannuskehitys on ollut suunnitelman mukaista.
	Kaikki uudet tilaajat perehdytetään henkilökohtaisesti ja varmistetaan heidän tietämyksensä eri tuotevaihtoehtojen kustannuksista	7/2018 mennessä	Perehdytys toteutuu 100%	Toteutunut lähes 100 prosenttisesti.
	Laaditaan kilpailuskalenteri, jota hyödynnetään kilpailutusten valmistelu aloitetaan etupainotteisesti yhteistyössä yksiköiden kanssa.	Vuoden 2018 aikana	Kalenteri on laadittu	Kalenteri on laadittu hallinnon palvelukeskuksen sisäiseen käyttöön. Käytön laajentaminen tapahtuu vuonna 2019.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Työhyvinvointia parannetaan	Työhyvinvointiselvityksen tulokset käsitellään yksiköissä, asetetaan tavoitteet tulosten perusteella ja saatuja tuloksia hyödynnetään esimiestyössä	Vuoden 2018 aikana	Sairauspoissaolojen vähentyminen 5 % edellisestä vuodesta.	Toteutui. Vuonna 2017 terveysperusteisia poissaoloja oli 21 665 kalenteripäivää eli noin 17 päivää työntekijää kohden. Vuonna 2018 poissaoloja oli 18 595 päivää eli noin 14 päivää työntekijää kohden.
	Tulosten käsittelyä ja kehittämistoimenpiteiden asettamista seurataan johtoryhmässä ja esimiestyötä tuetaan, mikäli tulosten hyödyntämissuunnitelman laadinnassa on ongelmia	3/2018 mennessä	Tulokset on käsitelty ja kaikkien yksiköiden kehittämistavoitteet on asetettu	Toteutunut pääosin. Joissakin yksiköissä kehittämistavoitteita ei asetettu.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Tiedolla johtamisen kehittäminen	Johtoryhmälle raportoidaan kuukausittain henkilöstönkäytöstä, sisältäen valmiiksi analysoituja ja tiivistettyjä kehitysehdotuksia ja johtopäätöksiä	Kuukausittain	Raportti on toimitettu johtoryhmälle joka kuukausi. Kyllä tai ei.	Toteutunut osavuosisyksänsäksittain, mutta ei vielä kuukausittain. Raportin muoto täsmentyy resursituvan toiminnan kehityksessä.
	Hoitoisuusluokitukset siirretään hoitoisuussovellukseen	6/2018	Siirto on tehty.	Ei ole toteutunut, koska odotettiin potilastietojärjestelmän päivitystä.
	Hoitoisuusmittari ote-	6/2018	Rinnakkaisluokituk-	Hoitoisuusmittarin käyttö

	taan käyttöön laajennetusti (laajennuksen kohteena olevat yksiköt määritetään myöhemmin)	12/2018	set tehty ja hyväksyty "pilointi"-yksiköissä. PAONCIL-mittaus tehty. Hoitoisuusmittari on laajassa käytössä	on laajentunut. Tulosten hyödyntäminen on seuraava vaihe vuonna 2019.
--	--	---------	--	---

2.1.2 Terveydenhuollon palvelualue

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelualueet yhdistettiin terveydenhuollon palvelualueeksi 1.4.2018 alkaen. Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon johtavien lääkärien virat lakkautettiin ja tähän työhön palkattiin määräaikainen terveydenhuollon palvelualuejohtaja 31.12.2019 saakka. Terveydenhuollon palvelualuejohtaja aloitti työssään 1.6.18.

1.1.2018 terveydenhuoltolain myötä keskitettiin anestesiaa vaativa leikkaustoiminta Kanta-Hämeen keskussairaalaan. Tämä käynnisti henkilöstön uudelleen sijoittamisen Forssan sairaalassa sekä yhteistoimintaneuvottelut. Leikkaussalin henkilöstövähennystarve kohdistui hoitohenkilökuntaan sekä lääkäreihin. Myös kirurgian osastolta vähennettiin toimintojen muuttuessa hoitohenkilöstöä. Virkalääkäreiden määrä väheni. Osa tästä leikkaussalissa työskennelleestä hoitohenkilökunnasta siirtyi vanhoina työntekijöinä Kanta-Hämeen keskussairaalaan. Osalle pystyttiin osoittamaan korvaavaa työtä FSHKY:ssä.

Päivystysasetus edellytti, että erikoissairaanhoidotasoinen ympärivuorokautinen päivystys tuli järjestää yhteispäivystyksen omaavissa päivystyspisteissä. Forssan kohdalla se tarkoitti erikoissairaanhoidotasoinen päivystyksen siirtymistä Kanta-Hämeen keskussairaalaan. Arvioitu siirtyvien potilaiden määrä oli n 1200 potilasta/vuosi. Forssan seudulta keskussairaalan päivystykseen siirtyneiden potilaiden määrä kasvoi hieman. Siirtyvien potilaiden määrä oli 290 potilasta enemmän vuonna 2018 kuin vuonna 2017. Arvio siirtyvien potilaiden määrästä osoittautui kuitenkin arvioitua pienemmäksi.

Korvaavaa toimintaa on tuotettu anestesiaa vaativien leikkauksien tilalle vuoden 2018 aikana. POKI toiminta (polikliininen kirurgia) aloitti uutena toimintana Forssan sairaalassa 3.4.2018. Yksikössä tehdään toimenpiteitä, jotka eivät vaadi anestesiaa. POKI toiminnassa hyödynnetään entistä leikkaussalia ja heräämöä. Tilat soveltuvat tähän toimintaan hyvin. Anestesiatoimenpiteinä tehtiin Forssan sairaalassa hammasoperaatiot sekä psykiatrian puolella käytetyt sähkösokkihoidot. Anestesia lääkäri kävi sovittu ennalta sovittuina päivinä Forssan sairaalassa. POKI toimenpiteitä tehtiin vuoden 2018 aikana 485 kappaletta.

Leikkaukseen Kanta-Hämeen keskussairaalaan menevät potilaat tulivat Forssan sairaalaan ns pre operatiiviselle vastaanottokäynnille. Kaikki leikkausta edeltävä työ tehtiin Forssan sairaalassa, jossa jonohoitaja haastattelee leikkaukseen menevät potilaat. Samoin leikkauksen jälkeinen postoperatiivinen hoito toteutettiin Forssan sairaalassa. Kanta-Hämeen keskussairaala sekä Coxa lähetti potilaita jatkohoitoon Forssan sairaalaan.

Kirurgian vuodeosaston sairaansijoja supistettiin leikkaustoiminnan muutoksen myötä. Nykyinen sairaansijojen määrä on 19. Kesällä -18 jouduttiin määrää hetkellisesti nostamaan 24:ään sisätautiosasto kolmen ja Jokioisten Intalankartanon sulun aikana (Winkkeli). Sisätautiosasto kahden yhteydessä toimii valvontayksikkö, jossa hoidetaan esim kardioversiot (rytminsiirrot) ja potilaiden lääketiputukset valvotusti. Sisätautiosasto kolmen yhteydessä toimii edelleen dialyysi. Tähystyksiä tehtiin suunnitellusti edelleen, ja toiminta jatkuu lähipalveluna.

Yhteistyötä lääkäriosaamisen varmistamiseksi on tehty Kanta-Hämeen keskussairaalan ja TAYS:n kanssa. Sydänpotilaiden hoidossa yhteistyö on sujuvaa Tampereen sydänsairaalan kanssa. Ajanvarauspoliklinikoille erikoislääkärit tulevat yhteistyön tuloksena em sairaaloista, ja myös yhteisvirkapohjia on luotu (mm onkologia, reumatologia). Yhteisvirkapohjilla sekä lääkäreiden yhteiskäytöllä pyritään vähentämään mm ostopalvelulääkäreiden työpanosta.

Ajanvarauspoliklinikkatoiminta oli Forssan sairaalassa varsin vilkasta koko vuoden 2018 ajan. Ajanvarauspoliklinikka toiminta on lähipalvelua, josta hyötyy koko seutukunnan väestö. Ajanvarauspoliklinikoista tehtyä koostettu on päivitetty läpi vuoden ja

säännöllisesti jaettu kuntayhtymän sisällä, jotta meillä lääkäreiden tekemät läheteet ohjautuvat ensisijaisesti Forssan sairaalaan. Loppuvuodesta päivitetyn listauksen mukaan sairaalassa toimi noin kaksikymmentä erikoissairaanhoidon ajanvarauspoli-klinikkaa. Ajanvarauspoliklinikalla työskentelevistä lääkäreistä osa toimii myös poli-kliinisen kirurgian yksikössä toimenpiteitä suorittavana lääkärinä.

Forssassa toimii perusterveydenhuollon päivystys ympärivuorokautisena. Sopimus perusterveydenhuollon päivystyksen järjestämiseksi ympärivuorokautisena on saatu hakemuksen perusteella -19 loppuun. Yhtymähallitus päätti, että jatkoa päivystyksen toiminnalle haettiin jo marraskuussa 2018. Jatkoaikaa perusterveydenhuollon ympä-rivuorokautiselle toiminnalle annettiin 31.12.2022 saakka. Toiminnan edellytyksenä on edelleen radiologian toimintojen saatavuus sairaalassa ympärivuorokautisesti jokai-sena päivänä. Päivystystarpeen arvio tehdään edelleen Forssan sairaalassa tai sai-raankuljetuksessa.

Laboratorio toimii Forssan sairaalan tiloissa ja palvelee myös päivystystä. Erinäisiä vierilaitteita on päivystykseen jo aiemmin hankittu, tällä taataan myös näytteiden otto yöaikaan, kun laboratorihenkilöstöä ei ole paikalla. Vierilaitteiden määrän lisäämi-sestä neuvotellaan.

Perusterveydenhuollon lääkäripalvelut ja suun terveydenhuollon palvelut tuotettiin lä-hipalveluina kuntien terveysasemilla. Avosairaanhoidossa on toteutettu moniammatil-lista väestövastuutiimitoimintaa. Omahoidon tukemisen painotus kasvaa edelleen ja sähköisistä ratkaisuista etsitään osin ratkaisuja myös näihin toimintoihin. Kehittämis-työ sähköisten menetelmien käyttöönottoon jatkuu edelleen. Sähköisen oirearvion käyttöönoton valmistelu aloitettiin. Perusterveydenhuoltoon saatiin lääkäreitä, osin rekrytointifirman välittämänä. Lääkärirekrytointifirman sopimus irtisanottiin loppumaan 1.1.2019 alkaen. Omaa lääkirerekrytointiprosessia tulee nyt aktiivisesti miettiä ja edel-leen kehittää. Lääkärin vastaanotolle on päässyt edelleen aiempien vuosien tapaan kohtalaisen hyvin. Kuntakohtaisia eroja oli havaittavissa.

Suun terveydenhuolto toimii joka kunnassa. Suun terveydenhuollon päivystys toimi Forssan sairaalan tiloissa virka-aikaan. Virka-ajan ulkopuolinen suunterveydenhuolto järjestetään Kanta-Hämeen keskussairaalassa. Hoitoon pääsyaika hammaslääkärin vastaanotolle on hieman pidentynyt. Syynä venymiseen ovat yksityiseltä puolelta jul-kiselle siirtyneet potilaat, paljon hoitoa vaativien potilaiden hoito ja anestesiaa vaativat potilaat sekä henkilöstön pitkät poissaolot. Hammashoitajien sekä suuhygienistien sairauspoissaoloissa on havaittavissa reilu lisääntyminen. Sairauspoissaoloja oli vuonna 2018 612 päivää, joka on noin 200 päivää aiempaa vuotta enemmän. Hammaslääkäreiden sairauspoissaolot säilyivät ennallaan.

Osaamiskeskus on toiminut korjauksen jälkeisissä tiloissa. Potilaspaikkoja yksikössä on 19. Toiminnan keskiössä on AVH potilaiden kuntoutus. Lääkärirekrytointihaasteita oli osaston toiminnan suhteen syksyllä 2018, jolloin osaamiskeskuksen lääkäri siirtyi toisiin tehtäviin. Osaamiskeskuksen lääkäriyöpanos tuli loppuvuoden kirurgian osas-tolla olevista lääkäreistä.

Työterveyshuollon kohdalla tuli esiin haasteita, joita kuntalain muutos aiheutti toimin-nalle. Kuntalain mukaan toiminta piti yhtiöittää 1.1.2019 mennessä. Työterveyshuol-lon osalta mietittiin eri vaihtoehtoja toiminnan jatkumisen suhteen. Työsyke sekä Ke-va kävivät esittelemässä toimintaansa. Työterveyden toiminta päätettiin kilpailuttaa. Kilpailutusprosessi jatkuu vuoden 2019 aikana.

Tulevaisuuden haasteisiin on pyritty terveydenhuollon palvelualueella vastaamaan. Markkinointi ja tiedottaminen on nähty tärkeäksi ja sen tiimoilta on hankittu neljä info TV:tä. Ne on sijoitettu päivystyksen, kanttiinin ja pääterveysaseman tiloihin. TV:t on otettu käyttöön lokakuussa 2018 ja kokemus niistä on ollut positiivinen. Lääkärisopi-muksia on uusittu ja hyviä erikoislääkäreitä on saatu ajanvarauspoliklinikka- sekä POKI toimintaan. Henkilöstön osaamista on lisätty koulutussuunnitelmien mukaises-ti. Hoitohenkilökuntaa on pyritty hyödyntämään eri yksiköissä ja niiden välillä. Retu

(resurssitupa) aloitti toimintansa keväällä 2018 ja toiminnan kehittäminen jatkuu edelleen. Takaisinsoittojärjestelmä on otettu käyttöön terveysasemilla ja osin myös ajanvarauspoliklinikoilla. Se on koettu rauhoittavan ja jäsentävän päivittäistä puhelimesta tapahtuvaa työtä. Yhteistyötä Kanta-Hämeen keskussairaalan kanssa on tehty enenevässä määrin ja yhteisistä asioista on pidetty säännöllisesti palavereja.

Erikoissairaanhoidon tulos oli alijäämäinen 124 106 €. Perusterveyden toimintakate oli ylijäämäinen 297 389 €. Koko palvelualueen toimintakate oli näin ollen 173 283 € ylijäämäinen. Asiakasmaksujen nostolla oli ennakoitua suurempi positiivinen vaikutus. Ostopalvelut sekä työvoiman vuokraus ylittivät talousarvion.

Talousarvion toteutuminen (1 000 €)

	TA	Toteutuma	Poikkeama
TERVEYDENHUOLLON PALVELUALUE			
Toimintatuotot	40 852	40 479	-373
josta sisäiset	7 974	7 356	-618
Toimintakulut	-68 830	-67 465	1 365
josta sisäiset	-8 949	-7 513	1 436
Toimintakate	-27 977	-26 986	991
Poistot	-459	-383	76

Asia / Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Yhteydensaanti palveluihin on helppoa ja hoitoon pääsy kiireettömään hoitoon sujuu hyvin, viimeistään lain mukaisissa tavoiteajoissa	Yhteydensaantia puhelimitse avosairaanhoidon suoriin numeroihin seurataan jatkuvasti ja seurannan tulosten raportointi tapahtuu määrävällein. Avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyä seurataan jatkuvasti ja seurannan tulosten raportointi tapahtuu määrävällein.	Jatkuva seuranta, yhteen-veto kerran kuukaudessa seurantaa suorittavassa tulosyksikössä. Raporttien käsittely 4 kuukauden välein johtotimissä.	Vastattujen puhelujen osuus suorien numeroiden kaikista puhelusta on vähintään 90 %. Avosairaanhoidossa T3-ajan (kolmas vapaa aika lääkärille kiireettömään hoitoon) mediaani on alle 8 vrk. Suun terveydenhuollossa odotusaika hammaslääkärin ja suuhygienistin kiireettömän hoidon vastaanotolle on keskimäärin alle 60 vrk.	Vastattujen puheluiden osuus on kasvanut TeleQ ohjelman käyttöönoton myötä. Puheluiden ruuhkaantuessa myös muualta pystytään puheluihin vastaamaan, ei ole paikkakuntasidon nainen. Puheluihin vastataan 100% T3 tavoitteeseen (max 7 vrk) päästiin ajoittain pääterveysaseman R1,R2, Humppilassa ja Ypäjällä. T3 8vrk oli ajoittain R3 ja Jokioisilla. Tammelan minimi oli 14 vrk. Odotusaika (joulukuu 2018) hammaslääkärille on 69 päivää, suuhygienistille keskimäärin 52 päivää. Hammaslääkärille odotusaika siis ylittyy sille asetetun rajan yli. Hammaslääkäri tilanne on tällä hetkellä kuitenkin

				kin hyvä. Virat ovat täynnä.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Asiakkaat ovat tyytyväisiä saamaansa palveluun	Jatkuva asiakaspalauttejärjestelmä on käytössä ja yhteenveto käsitellään määrävälein ja tarpeen mukaan korjaavista toimenpiteistä päätetään sovitun aikataulun mukaisesti.	Jatkuva seuranta. Yhteenveto johtotiimissä 4 kuukauden välein.	Kaikkien palautteiden yhteenveto käsitelty ja tarpeenmukaisista toimenpiteistä päätetty kolmasti vuoden aikana johtotiimissä ja tarpeen mukaan heti, mikäli on havaittu selkeä laatu- poikkeama.	Palautteet on yksiköissä käyty lävitse. Yksiköiden lähiesimiehet vastaavat osaltaan heille tulleisiin palautteisiin, ja moitetta sisältävät palautteet ohjataan vastattavaksi palvelualuejohtajalle. Palautteisiin on vastattu kirjeitse tai s.postitse (jos palautteen jättäjä on antanut yhteystietonsa). Palautejärjestelmänä toimii analytica. Johtotiimissä ei ole käyty palautteita lävitse. Palautteiden läpikäynti on hedelmällisintä yksikkökohtaisesti.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Koulutussuunnitelman mukainen kouluttaminen toteutuu	Mahdollistetaan koulutuksiin osallistuminen hyväksytyin koulutussuunnitelman mukaisesti mm työaika- järjestelyillä.	Seuranta kolmasti vuodessa johtotiimissä.	Henkilöstö on osallistunut suunnitellusti koulutussuunnitelman mukaisesti koulutuksiin.	Yksiköissä on olemassa koulutussuunnitelmat. Koulutuksiin on osallistuttu tarvelähtöisesti ja yksikön osaamista hyödyntäen. Lisäksi koulutuksessa käyneiltä henkilöiltä on vaadittu tuotos käydystä koulutuksesta, joka on läpikäyty yksikössä esim osastotunnilla.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Tuloksellisuustavoite toteutuu	Palvelualue pysyy talousarvioissa ja yksiköt tuottavat suoritteita tavoitteen mukaisesti.	Tarkastelu osavuosisatsoissa ja yhteenveto kerran vuodessa.	Talousarvioraami ei ylity. Suoritesuunnitteet eivät alitu.	Avosairaanhoidon suoritoteuma käyntien osalta on ollut vuonna 2017 56 864. Vuonna 2018 se oli 56 731. Vähentymistä 133, määrä ei ole merkitsevä toiminnan kannalta. Avosairaanhoidon puheluiden määrä on ollut vuonna 2017 16 577. Vuonna 2018 se oli 17 590. Puheluiden osuus on kasvanut 1013 puhelulla. Päiväkohtainen kasvu on n 4 puhelua/päivä.

				Talousarviossa perusterveydenhuollon toimintakate oli 9 535 240e. Toteutunut 2018 vuodelle oli 9 237 851, ylijäämää 297 390e.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Leikkaussaliolosuhteita ja anestesiaa vaativat leikkaukset siirtyvät Kanta-Hämeen keskussairaalaan	Sovitaan leikkauspotilaiden hoitopolku mahdollisimman joustavaksi ja varmistetaan, että suunnitelma toteutuu	Vuoden 2018 kevään aikana	Forssan sairaalasta potilas siirtyy tutkittuna suoraan leikkaustoimenpiteeseen 98 %:sti	Forssan sairaalasta menevät suoraan leikkaustoimenpiteeseen esim. tekonivelpotilaat. Forssan seudun potilaat käyvät pääsääntöisesti preoperatiivisella vastaanottokäynnillä Forssan sairaalassa jonohoitajan luona. Jonkin verran perusterveydenhuolto lähettää potilaita suoraan Kanta-Hämeen keskussairaalaan. Näin ollen leikkausarvio voidaan tehdä myös siellä. Data näiden potilaiden määrästä ei siis ole luotettavaa tietoa.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Ilman anestesiaa tehtäviä toimenpiteitä siirretään Kanta-Hämeen keskussairaalaan Forssan sairaalaan	Ilman anestesiaa tehtäviä toimenpiteitä ohjataan Forssan sairaalaan läheteohjauksella	Vuoden 2018 kevään aikana	Ilman anestesiaa tehtäviä toimenpiteitä on vuonna 2018 300 enemmän kuin vuonna 2017	POKI-yksikkö aloitti toiminnan 3.4.18. Ilman anestesiaa vaativia toimenpiteitä on ollut 3.4-31.12.18 välisenä aikana 485 kappaletta. Lisäksi yksikkö on huolehtinut esim. tähystysten jälkeisestä hoidosta (lääkehoito). Päiki-toimenpiteitä tehtiin 1.1.-2.4.18 välisenä aikana 177 kappaletta. Ja vertailun vuoksi päiki toimenpiteitä 1.4.-31.12.17 oli 539 kappaletta. Vertailua on hieman haastavaa tehdä loppuvuoteen, koska POKI toiminta on ollut toiminnassa vajaan kalenterivuoden. Toiminta on sairaalassa uutta ja on vaatinut koulutusta sekä

				sisäänajoa. Ja toimenpiteet joita POKI:ssa tehdään, eivät ole suoraan vertailukelpoisia entisten päiki toimenpiteiden kanssa.
Poliklinikoiden odotusajat eivät kasva	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
	Siirretään riittävästi henkilökuntaa erityispoliklinikoille	Vuoden 2018 kevään aikana	Odotusajat poliklinikoille ovat alle 1 kk	Poliklinikoille on päässyt pääosin hyvin, odotusajat ovat olleet hyvin monella poliklinikalla max 1kk. Loppuvuodesta ihopoliklinikalle ei pystytty antamaan aikaa 1 kk:n sisään. Hoitotakuu on kuitenkin toteutunut.
Hankittavat laitteet tukevat uutta toimintaa	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
	Hankitaan tarvittava laitteisto toiminnan uudelleen järjestämiseen	Vuoden 2018 kevään aikana	Laitteet ovat yhteensopivia Kanta-Hämeen keskussairaalan laitteiston kanssa ja mahdollistavat toiminnan volyymilisäyksen	Yhteensopivuutta on haettu laitteiden osalta mm. EKG taltiointiin liittyen. KIBI järjestelmä on otettu käyttöön ja siihen tarvittavat laitteet hankittu ja henkilöstöä käyttökoulutettu laitteiden käyttöön ja hallintaan. Vuoden 2018 aikana myös aloitettu Lifecare potilastietojärjestelmään siirtymisen mahdollistaminen vuoden 2019 aikana.

Suoritetoteuma 1.1. – 31.12.2018

Perusterveydenhuolto

	Toteuma 2017	Suunnite 2018	Toteuma 2018	Toteutus%
Avohoito				
- avosairaanhoito, käynnit	56 864	63 500	56 731	89,3
- avosairaanhoito, puhelut	16 577	18 000	17 590	97,7
Erityistoiminnot				
- välineneuvonta, käynnit	797	820	612	74,6
- ravitsemusterapia	239	200	221	110,5
Osaamiskeskus				
Intensiivikuntoutus				
- hoitopäivät	2 837	5 590	4 997	89,4
- hoitojaksot	91	650	177	27,2
- päiväsaarialakäynnit	0	0	13	
Jaksottaishoito				
- hoitopäivät	194	0	296	
- hoitojaksot	19	0	28	
Saattohoito				
- hoitopäivät	154	240	537	223,8
- hoitojaksot	10	18	16	88,9
- kotikäynnit	0	18	0	0,0
Kuntoutus				
- yksilöterapiatapahtumat	14 670	16 000	14 907	93,2
Suun terveydenhuolto				
- käynnit	46 230	50 000	47 033	94,1
Terveysvalvonta				
- terveystarkastus	1 329	1 850	1 393	75,3
- eläinlääkintähuolto, käynnit	6 039	5 500	5 240	95,3
- eläinsuojelu, maksava asia-	60	55	56	101,8
- eläinsuojelu, eläin	68		87	
Someron terve-				
ysvalvonta				
- tarkastus	688	750	611	81,5
- eläinlääkintähuolto, käynnit	3 108	2 950	2 991	101,4

Erikoissairaanhoido

	Toteuma 2017	Suunnite 2018	Toteuma 2018	Toteutus%
Päivystys	18 369	17 800	17 986	101,0
- esh-käynnit	6 472	0	0	
- pth-käynnit	11 897	17 800	17 986	101,0
Kirurgia				
- pkl-käynnit, joista	6 894	8 200	5 922	72,2
* urologian pkl	1 064	1 000	882	88,2
- lähetteet	4 144		3 538	
- hoitopäivät	7 334	5 500	5 867	106,7
* joista päiväkirurgia	874	0	192	
- hoitajaksot	2 364	1 200	1 124	93,7
* joista päiväkirurgia	874	0	192	
Sisätaudit				
- pkl-käynnit	6 309	6 500	6 047	93,0
- avosairaala	3 933	3 900	3 696	94,8
- lähetteet	4 140		3 979	
- hoitopäivät	10 647	11 000	10 477	95,2
- hoitajaksot	2 076	2 200	2 299	104,5
Naistentaudit				
- pkl-käynnit	960	800	1 087	135,9
- lähetteet	624		623	
- hoitopäivät	100	60	8	13,3
* joista päiväkirurgia	68	0	2	
- hoitajaksot	90	30	8	26,7
* joista päiväkirurgia	68	0	2	
Synnytykset				
- pkl-käynnit	616	650	319	49,1
- lähetteet	364		196	
Lastentaudit				
- pkl-käynnit	1 640	1 800	1 489	82,7
- lähetteet	460		523	
Dialyysi				
- käynnit	2 361	2 200	2 369	107,7
Neurologia				
- käynnit	809	800	865	108,1
- lähetteet	363		485	
Onkologia				
- käynnit	1 433	1 000	1 233	123,3
- lähetteet	146		181	
Korvataudit				
- käynnit	471	420	550	131,0
- päikit	17	10	0	0,0
- lähetteet	425		428	
Ihotaudit				
- käynnit	534	650	633	97,4
- valohoitokäynnit	875	800	550	68,8
- lähetteet	364		421	
Laboratoriotutkimukset	363 718	370 000	350 404	94,7
Röntgentutkimukset, joista	26 215	26 000	24 910	95,8
- magneettitutkimukset	1 926	2 200	2 316	105,3
Leikkaukset ja muut diagn.tp:t	1 415	500	662	132,4
Välinehuolto				
- toimitetut tuotteet	26 097	20 000	18 883	94,4

2.1.4 Mielenterveys- ja päihdetyön palvelualue

Yhtymäjohtaja Heino toimi alkuvuodesta kesään oto-palvelualuejohtajana. Hänen siirtyttyään toisen työnantajan palvelukseen tehtävää hoiti kesän 2018 ajan perhepalveluiden palvelualuejohtaja Lammintausta-Mäkelä. 3.9.2018 tehtävässä aloitti el Hannu Hyvönen 60 %:n osa-aikaisuudella (yksi pvä viikossa varattiin potilastyölle). Tehtävä on määräaikainen jatkuen v. 2019 loppuun.

Kaikkialla Suomessa ovat lähete- ja potilasmäärät psykiatrian, etenkin lasten ja nuorten piirissä kasvaneet. Näin on tapahtunut myös kuntayhtymässä. Syyt lähetemäärien kasvuun ovat moninaiset (mm. huono-osaisuuden lisääntyminen, päihdekäytön ongelmat, yksinäisyys, eriytyminen, ylisukupolvisuus, ongelmien medikalisointi). Huomion kiinnittäminen mielenterveyden ongelmiin on lisääntynyt ja niiden leimaavuus on vähentynyt, mitkä ovat hyviä asioita.

Palvelualueen yhtenä tavoitteena on kehittää häiriöiden varhaista tunnistamista ja hoitoa painottuen peruspalveluihin, mm. peruspalvelujen mipa-hoitajien lisääminen ja olemalla mukana nuorille tarkoitettujen matalan kynnyksen palvelujen suunnittelussa. Näin toimitaan myös lähellä ihmisen omaa elinympäristöä ja arkea. Pyritään tukemaan myös potilaan osallistumista hoitoon eli kohteesta toimijaksi.

Toimintatuotot kasvoivat jkv eli toteuma oli 113 %. Osaston 11 toiminta suunniteltiin v. 2018 budjettia laadittaessa lopetettavaksi kesäkuussa 2018 ja siksi loppuvuodeksi ei budjetoitu osastolle rahoitusta. Toiminnan kuitenkin jatkuttua aiheuttivat loppuvuoden toimintakulut merkittävän vajeen osaston 11 ja koko palvelualueen budjettiin ja näin toteutuneet toimintakulut olivat 109,6 % tavoitteesta. Toiminnallisesti päästiin tavoitteisiin.

LASTEN- JA NUORTENPSYKIATRIA

Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikoiden palveluiden kysyntä jatkui vilkkaana edeltävien vuosien tapaan. Lastenpsykiatrian poliklinikalle tuli lähetteitä 33 % ja nuorisopsykiatrian poliklinikalle 13 % enemmän kuin v.2017. Nuorisopsykiatrian ruuhkautuneen työtilanteen purkamiseksi hankittiin 2 – 8/2018 osa-aikainen (kaksi päivää/vko) nuorisopsykiatri ostopalveluna. Lastenpsykiatrian poliklinikalla oli sairaalalääkäri osa-aikaisessa (kaksi päivää/vko) työsuhteessa 6-12/2018.

Lastenpsykiatrian poliklinikalla aloitettiin uutena toimintana kiintymyskeskeisen perhehoidon projektin suunnitelmien mukaisesti ns. KESY-neuvola (sijoitetuille lapsille ja sijaisvanhemmille) ja sijoitettujen lasten biologisten vanhempien ns. kriisitapaamiset. Lisäksi lastenpsykiatrian poliklinikalla alkoi kokeiluna SISU-ryhmä sijaisperheen biologisille lapsille syksyllä 2018. Kiintymyskeskeiseen perhehoidon projektiin liittyvä koulutus (viranomaisille) sijoitettujen lasten tunne-elämän erityiskysymyksistä toteutui 12.10.2018.

Nuorisopsykiatrian poliklinikan työryhmä oli mukana nuorten parissa toimivien yhteistyötahojen kanssa suunnittelemassa nuorten matalan kynnyksen palveluita Forssan seudulle. Tämä työ jatkunee eri projektina v.2019 aikana.

Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikoilla on myös kehitetty v. 2018 aikana poliklinikoiden sisäisiä hoitoprosesseja, puhelinkonsultaatiokäytäntöjä ja työnjakoa eri ammattiryhmien välillä. On saatu mm. nopeutettua ensiajalle pääsyä.

A-KLINIKKA V. 2018

A-klinikan suoritteet ylittivät suunnitteen ja erityisesti kesäkuukaudet olivat kiireisiä. A-klinikan työryhmä osallistui aikuispsykiatrian kehittämisprojektiin ja erityisesti psykiatrian osastolle suunnitellun päihdekuntoutuksen kehittämiseen.

Nuorten sairaanhoitaja ja Ankkurisairaanhoitaja suunnittelivat ja toteuttivat yhden määräraikaiseen nuorten päihderyhmän. Lisäksi järjestettiin nuorille kohdennettu Dialektisen käyttäytymisterapian taito –ryhmä 6 kerran kokonaisuutena. Akupunktiryhmä oli kerran viikossa. Perjantaisin järjestettiin korvaushoitoasiakkaiden puuroaamiainen. Naistenryhmä, Leiden päiväkaffet, jatkoi kokoontumisistaan kerran kuukaudessa. Loppukeväästä järjestettiin yhdessä Sosku –hankkeen kanssa parin kuukauden ajan toiminnallinen ryhmä.

Päihdearvio –toimintamalli lastensuojelun aloitteesta A-klinikalle ohjatuille on ollut käytössä pari vuotta. Päihdearviota kehitettiin aloitusneuvottelun osalta yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

Alaikäisten huumeidenkäyttö ja kaikenlaisten päihdyttävien aineiden kokeilu on lisääntynyt. Se näkyy vanhempien, oppilashuollon ja lastensuojelun ohjauksina huumeuseulontaan. Sijoitukset päihdelaitoksiin ovat lisääntyneet. A-klinikan nuorten sairaanhoitajan työpanos on ollut lähes kokoaikainen. Nuorten tilanne työllistää Ankkuritiimiä, jossa on ollut työntekijävaihdoksia.

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto, EHYT ry:n aluekoordinaattori ja A-klinikan työryhmä järjestivät Tipaton tammikuu Pop up –tapahtuman Kutomon kaupakeskuksen tyhjässä liiketilassa. Ankkurisairaanhoitaja ja nuorten sairaanhoitaja ovat pitäneet ehkäisevän päihdetyön tunteja ja vanhempainiltoja mm. oppilaitoksissa ja nuorisotiloissa.

Terveysneuvontapisteen vaihtokertoja alettiin muutaman vuoden tauon jälkeen uudestaan tilastoida. Terhossa asiointia 949 kertaa ja vaihtajista noin kolmasosa oli naisia. Neuloja ja ruiskuja palautettiin ja annettiin n. 30 000.

AIKUISPSYKIATRIA

Aikuispsykiatrian avohoitokäynnit ovat toteutuneet suunnitteen mukaisesti. Läheteitä on tullut 657 kpl, (v.2017 651 kpl). Osastolla 11 hoitajaksojen toteuma on suunnitteen mukainen, mutta jaksojen ollessa pääsääntöisesti lyhyitä hoitopäivien toteuma on 85%.

Mielenterveystyön peruspalvelut ovat olleet aikaisempaan tapaan kysytyjä. Käyntien toteuma mipa-hoitajilla on 175% ja peruspalvelujen psykologilla 130%. Suuren kysynnän takia päätettiin siirtää osastolta 11 sairaanhoitajan vakanssi mt-peruspalveluihin ja näin kolmas mipa-hoitaja aloittaa helmikuussa 2019.

V.2018 keväällä valittiin avoimiin toimiin kaksi psykologia. Kesällä tehostetun avohoidon yksikössä Purolassa muutettiin yksi mielenterveyshoitajan vakanssi sairaanhoitajan vakanssiksi ja täytettiin. Joulukuussa täytettiin osastolla 11 sairaanhoitajan vakanssi.

Talousarvio on toteutunut suunnitteen mukaisesti muissa yksiköissä paitsi osastolla 11, jonka toiminnan oli budjettia laadittaessa suunniteltu päättyvän kesäkuussa 2018. Loppuvuoden toimintakulut aiheuttavat merkittävän vajeen budjettiin.

Osaston 11 jo useita vuosia jatkuneen matalan käyttöasteen takia yhtymähallitus voitti v. 2017 selvittämään mahdollisuuksia saada osaston toiminta taloudellisesti kannattavaksi ja samalla kehittämään aikuispsykiatrian toimintoja nykyistä palvelutarvetta vastaaviksi. Kehittämiprojekti jatkui kesään 2018 saakka sh Minna Hallikaisen johdolla ja loppuraportti yhtymähallitukselle annettiin elokuussa. Kehittämiprojektin aikana kuvattiin katkojaksojen prosessi ja aloitettiin osastolla 11 toteutettavien päihdekuntoutusjaksojen suunnittelu. Toiminta suunniteltiin alkavaksi helmikuussa 2019. Huumeikatot osastolla aloitettiin parin vuoden tauon jälkeen uudestaan syyskuussa 2018. Osastolla toteutuvat edelleen psykiatristen potilaiden hoito- ja kuntoutusjaksot ja avohoidon tukevat toiminnot, kuten akuuttiryhmän puhelimeen vastaaminen virka-ajan ulkopuolella ja korvaushoitajien toteuttaminen viikonloppuisin.

Avohoidon yksiköissä on kehitetty yhteneväistä, strukturoitua mallia alkuarvion ja hoitosuunnitelman kirjaamiseen . Syksyllä alettiin laatia ohjeistusta neuropsykiatristen potilaiden läheteistä ja tutkimus- ja hoitopolusta, ohjeistus valmistuu tammikuussa 2019.

TLP-koulutukset ovat jatkuneet ja suurin osa aikuispsykiatrian henkilökunnasta on käynyt koulutuksen ja pystyy käyttämään menetelmää työssään. Henkilökunnasta osa toimii myös kouluttajina.

Dialektisen käyttäytymisterapian ryhmille on ollut tarvetta enemmän, kuin nykyisellä resurssilla on pystytty toteuttamaan. Henkilökunnan vaihtuvuuden takia menetelmän osaajat ovat vähentyneet ja lähivuosina on tarpeen kouluttaa uusia. Masennuspotilaille on toteutettu taideterapeuttinen kuvaryhmä keväällä ja syksyllä. Tehostetun avohoidon yksikössä jatkuvana haasteena on ollut henkilökunnan työajan käytön optimointi samassa yksikössä toteutettavien yhteishoidon, toiminnallisten ja diagnoosipohjaisten ryhmien, yksilöllisen kuntoutuksen, lääkehoidon toteutuksen ja kotikäyntien vuoksi.

Aikuispsykiatrialla on kartoitettu ne hoitomenetelmät, joihin jatkossa panostetaan, niin potilaiden hoitamisessa, kuin henkilökunnan koulutuksissa.

Talousarvion toteutuminen (1 000 €)

	TA	Toteutuma	Poikkeama
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ			
Toimintatuotot	1 760	1 988	228
josta sisäiset	0	1	1
Toimintakulut	-5 012	-5 507	-495
josta sisäiset	-178	-133	45
Toimintakate	-3 252	-3 519	-267
Poistot	-5	-3	2

Asia / Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Alkoholikatkopotilaiden hoitoprosessin määrittely	Alkokatkojen somaattisille osastoille siirtymisen johdosta kuvataan hoitoprosessi muuttunutta tilannetta vastaavaksi	2 / 2018	Hoitoprosessi on kuvattu ja otettu käyttöön	Hoitoprosessia on kehitetty os 11. kehittämishankkeessa.
Henkilöstön osaamisen kehittäminen	Henkilöstön kanssa käydään kehityskeskustelut, joissa laaditaan osaamisen kehittämisen suunnitelman	Vuoden 2018 aikana	Kehityskeskustelut toteutuvat 100 % Osaamisen kehittämisen suunnitelma on laadittu 100 %	Kehityskeskustelut ovat toteutuneet suunnitellusti. Lasten ja nuorten poleilla on tehty työsuorituksen arviointi (kvant. ja kvalit.) ja sen pohjalta henk.koht. ja tiimien kehityssuunnitelma. Aikuispsykiatrialla ja A-klinikalla on tehty osaamisen kehittämisen suunnitelma.

	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Potilaiden hoitoon pääsy lasten – ja nuorisopsykiatrian poliklinikoille nykyistä nopeammin	Kehitetään poliklinikan sisäisiä hoitoprosesseja ja työnjakoa eri ammattiryhmien välillä	Vuoden 2018 aikana	Kertaluonteinen otanta ja vertailu vuoteen 2017: tavoitteena on odotusajan vähentyminen 20 %:lla	Ensikäynnille pääsy on nopeutunut verrattuna v. 2017, jolloin lapsille sai ensik:n alle 3 vkossa 45 % ja v. 2018 vastaavasti 57 % ja alle 6vkoa 66 % verrattuna 84 %. Nuorille v.2017 pääsi alle 3 vkossa 18 % ja v. 2018 vastaavasti 38 %. Alle 6 vkossa luvut vastaavasti 62% ja 80 %.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Kiintymyssuhdekeskeisen perhehoidon kehittämisen lasten- ja nuorisopsykiatriassa	Toteutetaan omana kehitysprojektinaan yhdessä lastensuojelun kanssa	Vuoden 2018 aikana	Kehitysprojekti on toteutettu ja kehitysprojektissa tunnistettujen käytänteiden soveltaminen ja juurruttaminen arkeen on aloitettu	Kehittämiskohta on toteutunut ja päättynyt. Pilotointi on aloitettu (biol. vanh. ja sijaisvanhemmat)
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Oman palvelutuotannon kehittämisen tehostetun avohoidon yksikössä	Otetaan käyttöön potilaskohtainen hoitosuunnitelma/sitoumus. Käynnistetään Nepsyryhmät ja poliklinikan kanssa yhteinen masennusryhmä	Vuoden 2018 aikana	Hoitosuunnitelma/sitoumus on käytössä kaikilla potilailla. Ryhmät toteutuvat suunnitellusti.	Henk.koht hoitosuunnitelmat on otettu käyttöön/tarkistettu vuoden loppuun mennessä. Ryhmätoimintaa on lisätty, mm. masennusryhmä ja taideterapeuttinen ryhmä. Nepsy-ryhmä ei ole toteutunut sopivien kohdepotilaiden puuttuessa.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Lastensuojelun aloitteesta tehtävien A-klinikalle ohjattujen vanhempien päihdearviointien kehittäminen edelleen	Vuonna 2017 käynnistetyin toimintamallin arviointi ja jatkokehittäminen yhdessä lastensuojelun kanssa	Vuoden 2018 aikana	Toimintamallin kehittämiskohteet on tunnistettu ja kehittämistoimenpiteet toteutettu	Vanhempien päihdearviointia on kehitetty yhdessä lastensuojelun kanssa erityisesti päihdearvioinnin aloitusneuvottelun osalta.

SUORITETOTEUMA 1.1. - 31.12.2018

Mielenterveystyö

	Toteuma 2017	Suunnite 2018	Toteuma 2018	Toteutus%
Aikuispsykiatria				
- pkl-käynnit	16 731	17 200	17 028	99,0
joista poliklinikka	5 718	6 200	5 718	92,2
joista os 11	1 941	1 800	2 512	139,6
joista tehostettu avohoito	9 072	9 200	8 798	95,6
- läheteet	651		657	
- hoitopäivät vuodeosastolla	3 195	4 000	3 395	84,9
joista yleislääketieteen hpvt	559	550	480	87,3
- hoitokaksot	417	400	407	101,8
Lasten- ja nuortenpsykiatria				
- lastenpsykiatriakäynnit	1 173	1 100	1 363	123,9
- läheteet	45		60	
- nuorisopsykiatriakäynnit	2 317	2 100	2 084	99,2
- läheteet	105		119	
Mielenterveystyön peruspalvelut				
- mipa-sairaanhoidaja, käynnit	1 826	1 100	1 928	175,3
- psykologitoiminta, käynnit	239	180	234	130,0
A-klinikka				
- käynnit	11 015	8 400	10 754	128,0

2.1.5 Aikuissosiaalityön palvelualue

Aikuissosiaalityön palvelualueelle kuuluvat aikuisten sosiaalityön palvelut, terveydenhuollon sosiaalityön palvelut, talous- ja velkaneuvonta, rikos- ja riita-asioiden sovittelu sekä vammaispalvelut sisältäen asumispalvelut, päivätoimintapalvelut ja muut vammaispalvelut. Sosiaalisen kuntoutuksen hanke päättyi kesällä 2018 ja siihen liittyvä kehittäminen, asiakastyö ja ryhmätoiminta siirtyi aikuissosiaalityön koordinoimaksi. Talous- ja velkaneuvonta siirtyi 1.1.2019 alkaen oikeusaputoimistojen hoidettavaksi, joten vuosi 2018 oli sen osalta viimeinen toimintavuosi.

Koko palvelualueen palvelujen osalta on tehty tiivistä yhteistyötä OMA Häme-hankkeen kanssa. Palvelualueelta on ollut edustajat mm. vammaispalvelutyöryhmässä, maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen työ- sekä ohjausryhmässä, päihdedementiasyksikön perustamisesta suunnittelevassa työryhmässä, kuntoutuksen ohjausryhmässä, kuntoutuksen työikäisten työryhmässä, palveluohjauksen ohjausryhmässä, tietohallinnon työryhmässä ja loppuvuonna aloittaneessa aikuissosiaalityön ryhmässä. Osa työryhmistä jatkaa edelleen maakunnallista kehittämistyötä sote-ratkaisuista huolimatta.

Aikuisten sosiaalityössä, terveydenhuollon sosiaalityössä ja vammaispalvelujen sosiaalityössä on ollut vaikeuksia rekrytoida kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä vapautuneisiin vakansseihin ja sijaisuuksiin. Kuntayhtymässä käyttöön otettu rekrytointipaketti on parantanut tilannetta jonkin verran ja sosiaalityöntekijöiden vakanssit on saatu nyt täytettyä joko kelpoisuusehdot täyttävillä tai pätevytyksessä olevilla sosiaalityöntekijöillä.

Kotouttamistyön asiakasmäärä on vakiintunut ja kotouttamistyö on onnistunut Forssan seudulla yhteistyönä eri toimijoiden kanssa. Uusia asiakkaita on tullut turvapaikakamenettelyn, perheen yhdistämisten ja kiintiöpakolaisten vastaanottamisen kautta. Kuntayhtymän kotouttamistyössä päätoimisesti työskentelee nyt maahanmuuttokoordinaattori, kotouttamisohjaaja ja kotouttamistyöntekijä. Kotouttamistyön asiakkaat asioivat ensisijaisesti peruspalveluissa, mutta osa tarvitsee tiivistä apua, jotta kotoutuminen ja arki saadaan hyvään alkuun.

Sosiaalihuoltolain mukaisten asumispalvelujen tarve on kasvussa ja talousarvio ylittyi ostopalvelujen osalta n. 400 000 euroa. Muiden palvelualueiden kanssa tehdään yhteistyötä, jotta asiakkaiden palvelutarve pystytään ratkaisemaan mahdollisimman kustannustehokkaasti. Ensisijaisesti hyödynnetään omia asumispalveluyksiköitä silloin, kun se on mahdollista. Aikuissosiaalityön asumisen ohjaaja työskentelee matalalla kynnyksellä asiakkaiden kanssa, jotka tarvitsevat sosiaalisen kuntoutuksen tukea mm. elämänhallintaan liittyvissä haasteissa. Asumisen ohjaajan tuen ja muiden kotiin vietävien palvelujen avulla asiakkaat ovat pystyneet jatkamaan asumista kotonaan entistä pidempään. Loppuvuonna 2018 aloitettiin yhteistyössä Forssa-asunnot Oy:n kanssa tukiasumisen projekti. Forssa-asunnot Oy remontoi Saksankujalle 10 tukiasuntoa, joihin kuntayhtymä järjestää tuen yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Vammaispalveluissa henkilökohtaisen avun tarve on ollut kasvussa jo useamman vuoden ajan uusien asiakkaiden sekä tarvittavien lisätuntien vuoksi. v. 2017 tehdyn kilpailutuksen myötä on käytettävissä ostopalveluja täydentämään henkilökohtaisen avun järjestämistä. Ostopalvelu monipuolistaa henkilökohtaisen avun järjestämistapoja, tilanteissa, joissa asiakas ei kykene toimimaan työnantajana vaan ainoastaan työnjohtajana. Ostopalvelulla voidaan nopeasti reagoida tilanteissa, joissa runsaasti apua tarvitsevan asiakkaan avustaja jää äkillisesti pois töistä. Ostopalvelulla voidaan nopeasti turvata asiakkaan palvelujen jatkuminen.

Vammaispalvelun työntekijät ovat osallistuneet Oma Hämeen vammaispalvelun työryhmään ja maakunnallisen kuljetuspalveluhankkeen kilpailutusta valmisteleviin työryhmiin. Maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen kilpailutus toteutettiin v. 2018 ja sopimus Tampereen Aluetaksi Oy:n kanssa astui Forssan seudun osalta voimaan

1.9.2018. Tampereen Aluetaksi Oy:n hoitamaan kuljetuspalvelujen välitystoimintaan kuuluu vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset, sosiaalihuoltolain mukaiset liikkumista tukevat palvelut sekä terveydenhuoltolain (THL) 73 §:n mukaiset muut kuin ambulanssilla tehtävät kiireettömät potilassiirrot. Kuljetuspalvelujen välityksen keskittäminen on tuonut osalle asiakkaita muutoksia taksin tilaamistapaan. Suurin osa Forssan seudun kuntien kuljetuspalveluasiakkaista on jo aikaisemminkin kuulunut keskittelyn välitysjärjestelmän piiriin. Aikaisemmin kuljetuspalvelujen välitystä hoiti Kanta-Hämeen Aluetaksi ja silloin järjestelmässä mukana olivat Tammelan, Jokioisten ja Forssan (pl. Pohjois-Forssa) asiakkaat. Nyt järjestelmä toimii koko maakunnassa samanlaisena ja yhdenmukaistaa asiakkaiden palvelujen järjestämistapaa. Kuljetuspalvelukeskuksen toiminnassa on ollut syksyllä haasteita mm. taksien saatavuudessa ajallaan, mutta loppuvuotta kohti reklamaatioiden määrä on Forssan seudulla vähentynyt.

Kehitysvammaisten itsemääräämisoikeuden tukeminen ja rajoitustoimenpidepäätösten käsittely on ollut suuressa roolissa vammaispalveluissa. Kaikki työntekijät ovat saaneet asiaan perehdytyksen ja asiaa on käsitelty mm. yksiköiden palaverissa ja vammaispalvelujen työpaikkakokouksissa. Asiantuntijatyöryhmä kokoontui v. 2018 säännöllisesti käsittelemään rajoitustoimenpideasioita.

Forssan seudulla on tarvetta kehitysvammahuollon tehostetun asumispalvelun yksikölle ja asiaa on viety eteenpäin yhteistyössä Jokioisten kunnan ja Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa. Jokioisille on rakenteilla 15 asukkaan tehostetun asumispalvelun yksikkö, joka valmistuu suunnitelman mukaan alkuvuonna 2020. Tehostetun palveluasumisen tarpeessa olevia asiakkaita on jouduttu sijoittamaan kuntayhtymän ulkopuolelle oman palvelutuotannon riittämättömyyden vuoksi. Tuetun asumisen palvelutarve on myös kasvamassa. Palveluohjaus on keskeisessä roolissa kehitysvammahuollossa ja palvelu on keskitetty kolmelle työntekijälle.

Talousarvion toteutuminen (1 000 €)

	TA	Toteutuma	Poikkeama
AIKUISSOSIAALITYÖ			
Toimintatuotot	1 236	1 472	236
josta sisäiset	0	15	15
Toimintakulut	-13 501	-14 047	-546
josta sisäiset	-14	-68	-54
Toimintakate	-12 265	-12 575	-310
Poistot	-2	-2	0

Asia / Tavoite	Toimenpide	Aika- taulu	Mittari ja sen tavoite- taso	Toteuma 31.12.2018
TLP- työmenetelmän käyttöönotto	Lapset puheeksi - työmenetelmä otetaan käyttöön osana aikuis- sosiaalityön palvelu- prosesseja	Vuoden 2018 aikana	Kaikki lapsiperheiden kanssa työskentelevät ovat saaneet koulutuk- sen menetelmän käyt- töön Lapset puheeksi - keskustelujen ja tehtyjen neuvonpitojen määrää seurataan kuukausittain ja asetetaan sille mää- rällinen tavoite vuoden 2018 kolmen ensimmäi- sen kuukauden jälkeen	Kaikki aikuissosiaalityös- sä lapsiperheiden kanssa työskentelevät on koulu- tettu ja työmenetelmä on aktiivisesti käytössä. Tavoitteena oli, että jokai- nen työntekijä tekee kol- me LP-keskustelua. Ta- voite ei ole täyttynyt, kos- ka asiakkaana ei ole ollut lapsiperheitä tai asiakkaat eivät ole halunneet LP- keskustelua. (Keskustelu- ja käyty yhteensä 14).

	Toimenpide	Aika- taulu	Mittari ja sen tavoite- taso	Toteuma 31.12.2018
Sosiaalisen kuntoutuksen toimintojen vakiinnuttaminen	Ryhmätoiminta jatkuu Forssassa ja se käynnistetään myös Jokioisilla Jalkautuvia matalan kynnyksen palveluita kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa	Vuoden 2018 aikana	Ryhmät kokoontuvat kerran viikossa Matalan kynnyksen yhteisöllisissä tiloissa toiminta on käynnistynyt	Säännölliset ryhmät kokoontuvat Saksankujan ja Jokioisten asukastuvilla. Monipuolista ryhmätoimintaa on käynnistetty myös Yhteisöotalolla yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Kokemusasiantuntijoita on ollut mukana kehittämissä työssä.
	Toimenpide	Aika- taulu	Mittari ja sen tavoite- taso	Toteuma 31.12.2018
Asumisen ja muun elämänhallinnan tukeminen varhaisessa vaiheessa sekä aikuissosiaalityön että vammaispalvelujen osalta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa	Yhteistyössä asumisen ohjaajan kanssa tarjotaan asiakkaille tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan	Vuoden 2018 aikana	Käyntien määrä (0,5h) kustannusta verrataan ostopalvelujen hintaan Asumisen ohjaajan asiakkaat pärjäävät omissa kodeissaan tuen avulla ilman ostopalveluja	Käyntejä on ollut 120-216/kk. Asumisen ohjaajan asiakkaille ei ole ostettu palveluja. Toteutunut
	Toimenpide	Aika- taulu	Mittari ja sen tavoite- taso	Toteuma 31.12.2018
Kehitysvammahuollossa uuden tehostetun asumispalveluyksikön perustaminen Jokioisille	Palveluntarjoajan kilpailuttamisen valmistelu	Vuoden 2018 aikana	Kilpailutusasiakirjat on laadittu	Tehostettu asumisyksikkö on rakenteilla Jokioisille.
	Toimenpide	Aika- taulu	Mittari ja sen tavoite- taso	Toteuma 31.12.2018
Henkilökohtaisen avun järjestämistapojen monipuolistaminen ja kustannusten hillitseminen sekä päällekkäisten palvelujen poistuminen.	Palvelusuunnitelman pohjalta tehdyn palvelutarpeen arvioinnin mukaan tarjotaan ostopalvelua asiakkaille, joilla on suuria haasteita toimia työnantajina.	Vuoden 2018 aikana	Vaihtoehtoisia järjestämistapoja on otettu käyttöön Palvelun kokonaiskustannukset ovat pysyneet hallinnassa	Toteutunut Kustannukset ylittivät n. 177 000 €
	Toimenpide	Aika- taulu	Mittari ja sen tavoite- taso	Toteuma 31.12.2018
Palvelut tuotetaan taloudellisesti ja suunnitelmallisesti	Panostetaan kilpailutusten onnistumiseen ja sopimusneuvotteluihin eri palveluissa. Mietitään yhteisiä ratkaisuja toisten palvelualueiden ja muiden toimijoiden kanssa	Vuoden 2018 aikana	Talousarviossa ei tule ylityksiä. Kuvataan onnistunut ratkaisu, jolla on saatu taloudellista säästöä.	Ei toteutunut. Talousarvio ylittyi n. 330 000 €. Ei kuvattu, mutta palvelualueiden välillä on tehty asiakkaiden palveluratkaisuissa tiivistä yhteistyötä.

2.1.6 Vanhuspalvelujen palvelualue

Palvelualueen toiminnan lähtökohtana vuonna 2018 oli toteuttaa ikääntyvälle väestölle ja muille kuntalaisille sen vastuualueelle kuuluvat palvelut, ohjaus ja neuvonta voimassa olevan lainsäädännön ja suositusten mukaisesti sekä seudullisten ikäihmisten palveluita koskevien tavoitteiden suuntaisesti.

Vanhuspalveluiden näkökulmasta toimintavuoteen 2018 lähdettiin niukkenevien taloudellisten resurssien tilanteesta. Palvelualueella henkilöstö on merkittävin resurssi palvelujen tuottamisessa. Lähtökohtaisesti ajateltiin, että talousarviossa pysyminen edellyttää noin yhden henkilötyövuoden vähentämistä jokaisesta työyksiköstä.

Palveluohjauksessa asiakkaiden kotona selviytymistä on tuettu tiiviillä yhteistyöllä kotihoidon kanssa sekä säännölliseen lyhytaikaishoitoon kannustamalla pitkäaikaisen hoidon sijaan. Ympäri vuorokautisen hoidon kriteereitä ei vielä ole tarkistettu, kun Rai toimintakykymittaristo saadaan käyttöön niin kriteereitä päästään tarkastamaan. Palveluohjauksen, kotihoidon ja kuntoutushenkilökunnan yhteistyönä on pilotoitu yhdessä kunnassa ennaltaehkäiseviä kartoituksia yli 80-vuotiaille henkilöille. Kartoituksiin on kutsuttu henkilöitä, jotka eivät ole vielä palvelujen piirissä. Kartoitusten tarkoitus on toimintakyvyn tukeminen. Kartoitukseen osallistuneista osalle seurasi jatkotoimenpiteitä kuten esim. muistitutumuksiin ohjaaminen. Myös kuntosalin käyttöön ja päivätoimintaan osallistumiseen ohjattiin joitakin henkilöitä.

Kotihoidon tulosityksikössä panostettiin edelleen yhtenäisten toimintatapojen muodostamiseen. Henkilöstöresurssin käyttö ja sijoittuminen asiakastarpeiden muutosten mukaisesti yli tiimi- ja kuntarajojen ja yhteisen toiminnanohjausjärjestelmän hyödyntäminen ja siihen liittyvä osaaminen ovat kriittisiä kustannustehokkaan ja asiakaslähtöisen toiminnan kulmakiviä tulosityksikössä. Vuonna 2018 valmistauduttiin sekä Kotihoito Effican käyttöönottoon että toiminnanohjausjärjestelmän vaihtumiseen. Intensivisen kotikuntoutuksen prosessia suunniteltiin mutta sen toteutuksen ollessa mahdollista resurssivajeiden vuoksi, jäi valmistelu kesken.

Koko vuoden palvelualueen toimijat olivat aktiivisesti mukana ikäihmisten palveluiden suunnittelussa ja valmistelussa Oma Häme-hankkeessa valtakunnalliseen I&O kärkihankkeeseen linkittyen.

Valmistelussa on vuonna 2017 linjattu kattavuustavoite 75 vuotta täyttäneiden ympärivuorokautiselle pitkäaikaiselle hoivalle siten, että vuoteen 2020 mennessä kattavuus on 7 % ja vuoteen 2022 mennessä kattavuus on 6 %. Laitoshoidon osalta tavoitteena on 0 % pitkäaikaisesta hoidosta kokonaan kaikissa niissä yksiköissä, joissa asuinympäristö täyttää tehostetun palveluasumisen vaatimukset. Tavoitteena laitoshoidon kattavuudessa on 0 % pitkäaikaisesta hoidosta 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmää tarkasteltaessa vuoteen 2022 mennessä. Vuoden 2018 lopussa ympärivuorokautisessa hoidossa pitkäaikaisesti (tehostettu palveluasuminen ja laitoshoidon ja ostopalvelut) olevien yli 75-vuotiaiden osuus oli 10,16 %. Omista (pl. ostopalvelut) tehostetun palveluasumisen paikoista 92 % ja laitoshoidon paikoista 45 % oli pitkäaikaisen hoidon käytössä. Lyhytaikaisen hoidon paikkoja on lisätty kotihoitoa tukeviksi lyhytaikaishoidoksi. Henkilöstön osaamiseen on kiinnitetty huomiota, Kunnan hoitaja -koulutuksiin on osallistunut henkilöstöä lähes 70.

Muita maakunnan laajuisesti tehtyjä linjauksia ovat käyttöön otettava menettely missä omaishoidon tuki myönnetään riippumatta määrärahasidonnaisuudesta, jos hakija täyttää omaishoidon tuelle asetetut kriteerit. Tämä koskee kaikkia ikäryhmiä ja hakijoita. FSHKY:n alueella tämä toteutuu ainoastaan Tammelan kunnassa. Maakunnassa tavoitellaan 6,5 % prosenttia kattavuutta omaishoidon tukea saavien määrässä 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmää seuraten. Vuonna 2015 maakunnassa on päästy 4,1 %:iin, koko maassa 4,7 %:iin. Forssan seudulla omaishoidon kattavuus 75 vuotta täyttäneiden keskuudessa oli vuoden 2018 lopulla 4,3 %.

Talousarvion toteutuminen (1 000 €)

TA Toteutuma Poikkeama

VANHUSPALVELUT

Toimintatuotot	8 891	9 179	288
josta sisäiset	0	39	39
Toimintakulut	-34 895	-35 431	-536
josta sisäiset	-72	-348	-276
Toimintakate	-26 005	-26 252	-247
Poistot	-23	-5	18

Asia / Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoite-taso	Toteuma 31.12.2018
OmaHäme maakunnalliset ikäihmisten palvelut	Forssan seutukunta on aktiivisesti mukana maakunnallisessa Oma Häme hankkeessa ikäihmisten palveluiden suunnittelussa ja valmistelussa, jossa huomioidaan Forssan seutukunnan ikäihmisten tarpeet, toiveet ja tilanteen.	Vuosien 2018 ja 2019 aikana	Valmistelevissa työryhmissä on edustaja Forssan seudulta. Forssan seutukunta osallistuu OmaHäme -hankkeen Ikäihmisten palveluiden työryhmiin aktiivisesti vaikuttaen. Ikäihmisten palveluja valmistelevissa työryhmissä otetaan huomioon Forssan seutukunnan tarpeet	Toteutunut.
Henkilöstö-resurssin joustava johtaminen	Asiakasmäärien ja -tilanteiden perusteella henkilöstöresurssin määrää ja käyttöä ohjataan tulosyksiköiden sisällä ja välillä tarpeen mukaan uusiin malleihin.	Vuoden 2018 aikana	Asiakasmäärien ja asiakkaiden hoitotarpeiden jatkuvan tarkastelun toteuttaminen osana palvelualueen ja tulosyksiköiden johtotiimien toimintaa kuukausittain ja sen myötä tehdyt henkilöstö-resurssin käyttömuutokset kirjattu johtotiimien muistioihin ja nähtävillä	Seuranta johtotiimeissä ei ole toteutunut kuukausittain. Henkilöstösiirtoja tarpeiden mukaan on kuitenkin toteutettu molemmissa suurissa tulosyksiköissä. Kotihoidossa ko. toiminta käytössä jo edeltäviltä vuosilta, resurssin siirtojen määrä lisääntynyt merkittävästi asumispalveluiden tulosyksikössä.
Vanhuspalveluiden prosessien kuvaaminen	Kuvataan vanhuspalveluiden prosessikartta Kuvataan vanhuspalveluiden pääprosessit	Vuoden 2018 kevään aikana Vuoden 2018 syksyn aikana	Prosessikartta on kuvattu 5/2018 mennessä Vanhuspalveluiden kaksi pääprosessia on kuvattu	Prosessikartta valmistunut 2017. Palveluohjauksen ja kotihoidon prosessit kuvattu.

	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoite-taso	Toteuma 31.12.2018
Kotona selviytymisen tukeminen	Suunnitellaan intensiivikotikuntoutuksen malli kotihoidon palveluksi	Vuosien 2018 ja 2019 aikana	Kotikuntoutuksen toimintamalli on valmis ja käytössä kahdessa kunnassa Asiakkailla on osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa kuntoutussuunnitelma ja nimetty vastuuhoitaja	Valmistelua tehty, mutta malli ei valmis eikä käytössä. Käytönnoton suurin haaste on resurssivaje. Kuntoutussuunnitelmia asiakkailla vaihtelevasti: on tehty muttei kaikille. Omahoitaja vastaa kuntoutussuunnitelman toteutumisesta.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoite-taso	Toteuma 31.12.2018
Ympärivuorokautisen hoidon sisäisen muutoksen edistäminen. Ympärivuorokautisen hoidon kattavuus on 7 % vuoteen 2020 mennessä.	Vähennetään ympärivuorokautisen pitkäaikaisen hoidon paikkoja 15-20. Lyhytaikaishoitoa vahvistetaan ja sisältöä kehitetään kuntouttavammaksi ja kotona selviytymistä tukevaksi.	Vuosien 2018 ja 2019 aikana	Ympärivuorokautisen hoidon on kattavuus on 8 %, pitkäaikaisen hoidon paikat 2018 lopussa Lyhytaikahoidossa olevilla asiakkailla on osana hoitosuunnitelmaa kuntoutussuunnitelma ja nimetty vastuuhoitaja. Muutokset toteutetaan niin, että asiakastytyväisyys sekä henkilöstön työtyytyväisyys pysyvät muutostilanteissakin hyvällä keskimääräisellä tasolla.	1.Yli 75-vuotiaiden pitkäaikaisen hoidon kattavuus on vuoden lopussa 10,16 %, joten tavoite on siltä osin saavuttamatta. Paikoista 84 % on pitkäaikaisen hoidon käytössä. 2. Lyhytaikahoidon asiakkailla on osana hoitosuunnitelmaa määriteltä hoidon tarpeet ja tavoitteet. Vastuuhoitaja on nimetty säännöllisille asiakkaille. Lyhytaikahoidon prosessi on tehostetun palveluasumisen osalta kuvattu. 3. Asiakastytyväisyys kyselyt on toteutettu, mutta tulokset on purkamatta.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoite-taso	Toteuma 31.12.2018
Palvelutarpeiden arvioinnin tarkkuus ja tehokkuus ja yhteistyö	Kehitetään yhteistyötä kotihoidon kanssa selkiyttämällä palvelutarpeen arviointia Ohjataan lyhytaikahoidon ja kuntoutuksen pitkäaikaispaikkojen sijaan. Hoitoon pääsyn kriteereitä ja prosessia tarkastellaan kriittisesti Omaishoitajien tukeminen ja valmentaminen	Vuoden 2018 aikana	Kotihoidon kanssa on sovittu palvelutarpeen arvioinnin työnjaosta Lyhytaikapaikkojen käyttömäärä/täyttöaste, ostopaikkojen määrä Yhteistyö Perhehoitoyksikkö Kanervan kanssa	1.Sovittu, että uusien asiakkaiden palvelutarpeissa tai erikoistilanteissa palveluohjaus mukana hoitokokouksissa 2.Ostopaikkojen määrä pysynyt stabiilina. Lyhytaikapaikkojen käyttömäärässä on vaihtelua. Paikoista välillä pulaa ja toisaalta peruutusten vuoksi vajaakäyttöä. 3. Yhteistyötä on tehty palaverissa ja yhden uuden perhehoitajan luona tarkastuskäynnillä.

2.1.7 Perhepalvelujen palvelualue

Perhepalvelujen palvelualueen tavoitteena oli vuonna 2018 palvelujen kehittäminen ja toteuttaminen lapsia, nuoria, aikuisia ja perheitä oikea-aikaisesti ja tarpeen mukaan tukien. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteuttamista tavoiteltiin siten, että asiakkaan käytössä olisi joustavat ja toimivat moniammatillista osaamista ja yhteistyötä hyödyntävät palvelut. Palvelualueen toiminnan tavoitteena oli edelleen vuonna 2018 siirtää painopistettä entistä enemmän varhaiseen tukemiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Palvelualueen toiminnassa vuonna 2018 kiinnitettiin huomiota toimintakulttuurin muutokseen tähtääviin toimintoihin. Maakunnallisen kehittämisen keskiössä oli LAPE-hankkeeseen kuuluvat kokonaisuudet. Perhekeskustoimintamallia tehtiin toisaalta yhteistyössä koko maakunnan kanssa ja toisaalta tiiviissä yhteistyössä seudun kuntien kanssa. Forssan seudun perhekeskus rakentuu verkostomaisen työtavan ympärille. Verkostomaisuus tarkoittaa Forssan seudulla Toimiva lapsi&perhe-työtavan käyttöä kaikissa lapsia ja perheitä kohtaavissa ympäristöissä ja palveluissa. Näitä työtapoja koulutettiin laajasti vuonna 2018 sekä kuntayhtymän työntekijöille, että seudun kuntien varhaiskasvatusten ja opetuksen henkilöstölle. Päävastuu koulutuksista ja työtavan koordinoinnista oli palvelualueen työntekijöillä. Työtavan implementoinnin tueksi kehitettiin lisäksi Meillä lapset puheeksi-työpaja, jossa työyksiköt määrittelivät Lapset puheeksi-keskustelun ja Lapset puheeksi-neuvonpidon osaksi omia työprosessejaan.

Vuonna 2018 toiminnan yhtenä painopistealueena oli vauva – ja pikkulapsiperheet, sekä vanhemmuuden tuen vahvistaminen. Uutena toimintamuotona otettiin käyttöön mentalisaatioteoriaan perustuva Vahvuutta vanhemmuuteen-pienryhmätoiminta. Neuvolan terveydenhoitajat ja seudun varhaiskasvatusten työntekijät muodostivat yhteisen koulutusryhmän, ja vetivät työparina vuoden aikana perheryhmiä vauvaperheiden ja taaperoikäisten lasten vanhemmille. Ryhmätoiminnasta saatiin hyviä kokemuksia, ja toimintaa tullaan jatkamaan. Ryhmätoiminnan koulutus toteutui osana LAPE-hanketta Mannerheimin lastensuojeluliiton kouluttamana. Turun yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksessa kehitetyn tutkimusnäyttöön perustuvan Voimaperheet-vanhempainohjausmenetelmän käyttöä jatkettiin lastenneuvoloissa siten, että kaikkien 4-vuotiaiden lasten vanhemmille tarjottiin mahdollisuutta osallistua seulontaan. Kriteerit täyttävälle perheille tarjottiin internetin ja puhelimen välityksellä tapahtuvaa vanhempainohjausta.

Palvelualueen toimijoiden yhteistyö seudun kuntien lapsipalvelujen kanssa tiivistyi entistään vuonna 2018. Merkittävänä tekijänä tässä oli Forssan seudun lasten ja nuorten palvelujen johtoryhmän perustaminen koordinoimaan ja linjaamaan seudun toimijoiden yhteistyötä lasten ja perheiden palveluissa. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii perhepalveluiden palvelualuejohtaja ja jäsenenä on seudun kaikkien kuntien sivistystoimen johtajat. Vuonna 2017 laaditun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman viestintää ja toimeenpanoa tehtiin myös yhteistyössä seudun sivistystoimien kanssa. Hyvinvointisuunnitelmassa ja palvelualueen tavoitteissa vahvasti esillä oleva lasten osallisuuden lisääminen toteutui mm. käynnistetyssä yhteistyöluokka-toiminnassa. Forssalainen 9.luokka tutustui kuntayhtymän palveluihin ja osallistui käynnillä palveluiden kehittämiseen.

Lapsi – ja perhekohtaisen lastensuojelun kustannukset ovat kasvaneet viime vuosina merkittäväällä tavalla. Sijaishuollossa olevien lasten suhteellinen lukumäärä on edelleen valtakunnallisessa tarkastelussa suuri. Lastensuojelun kustannukset ylittivät vuonna 2018 talousarvion. Ylitys muodostuu pääosin sijaishuollon ennakoitua suuremmista kustannuksista. Lastensuojelua on kehitetty useissa Suomen kunnissa systemisen lastensuojelun toimintamallin mukaiseksi. Systemisen mallin kouluttamista ja käyttöönottoa tukee THL. Mallissa pyritään kohti vuorovaikutteisempaa ja kohtavampaa lastensuojelutyötä. Systemisen lastensuojelun toimintamallin käyttöönottoa valmisteltiin lastensuojelun yksikössä syksyllä 2018 alkaneella yhden tiimin kouluttamisella. Tiimi aloitti systemisen työtavan kokeilun joulukuussa, ja tiimin työskente-

lyyn osallistui myös perheterapeutti. Koulutusta, mallin laajempaa käyttöönottoa ja valtakunnalliseen SyTy-hankkeeseen osallistumista valmisteltiin tiiviisti maakunnallisesti siten, että mallin laajempi käyttöönotto mahdollistui vuoden 2019 aikana.

Palvelualueen merkittävimmät riskit liittyvät edelleen ammattitaitoisen ja kelpoisuusehdot täyttävän henkilöstön rekrytoinnin vaikeuksiin. Tästä johtuen riskinä on se, että osaaminen ei vastaa riittävällä tavalla vaatimuksiin. Suuret asiakasmäärät ja henkilön kuormittavuus kasvavat ja saattavat aiheuttaa ongelmia lisäksi henkilöstön jakamisessa ja pysyvyydessä. Erityisesti sosiaalityöntekijöiden rekrytointia on tehostettu erilaisilla menetelmillä jo vuodesta 2017 alkaen ja tätä työtä tullaan jatkamaan. Laadukas johtaminen ja riittävä lähiesimiestyö pienentävät osaltaan riskiä. Riskit ja niiden hallintatoimet on kuvattu kuntayhtymän riskienhallintasuunnitelmassa.

Talousarvion toteutuminen (1 000 €)

	TA	Toteutuma	Poikkeama
PERHEPALVELUT			
Toimintatuotot	457	1121	664
josta sisäiset	0	0	0
Toimintakulut	-9 809	-10 873	-1 064
josta sisäiset	-251	-245	6
Toimintakate	-9 352	-9 752	-400
Poistot	0	0	0

Asia / Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Lapset puheeksi-toimintamalli on juurtunut palvelualueen ja kuntayhtymän toimintaan	Toteutetaan menetelmäkou-lutusta kuntayhtymän, kuntien ja kolman-nen sektorin työn-tekijöille.	2018	Toteutuneiden Lapset puheeksi- ja neuvonpito-koulutusten määrä on 12.	Koulutukset toteutui vat.
	Kuntayhtymän ni-metyt yksiköt laati-vat kuvauksen Lap-set puheeksi-menetelmien käy-töstä osana palve-luproses-siaan	2018	Nimetyt yksiköt ovat laati-neet kuvauksen 100 %:sti.	Meillä lapset puheek-si-työpajamalli kehitet-tiin implementoinnin tueksi. Niiden avulla laadittu kuvaukset nimettyihin yksiköihin.
	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut ovat ennaltaehkäiseviä, terveyttä ja hyvinvointia edistäviä	Juurrutetaan Voi-maperhe-menetelmä osaksi lastenneuvola-työtä.	2018	Voimaperhe-ohjelmaan osallistuvien lasten määrä 15 % ikäluokasta (4-vuotiaat).	Seulonta on tehty kaikille 4-vuotiaiden lasten vanhemmille neuvolatarkastuksen yhteydessä. Ohjelmaa tarjottu kriteerit täyttäville perheille.
	Laaditaan pikkulas-ten ja vauvaperhei-	2018	Kartoitus ja arviointi on	Toteutunut. Työsken-tely jatkuu vuonna

	den palvelujen nykytilan kartoitus ja kehittämistarpeen arviointi.		tehty ja kehittämiskohteet valittu.	2019.
Forssan seutukunnalle on laadittu perhekeskustoimintamalli	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
	Kehitetään verkostomaiseen työskentelyyn perustuva perhekeskustoimintamalli yhteistyössä kuntien, maakunnan toimijoiden ja lasten ja perheiden kanssa osana LAPE-hanketta.	2018-2019	Uusi toimintamalli on kehitetty ja pilotoitu.	Perhekeskumallia on kehitetty osana seudullista ja maakunnallista työskentelyä. Toimiva lapsi&perhemalli toimii verkostomaisen perhekeskusten yhteisenä toimintatapana. Työskentely jatkuu vuonna 2019.
Henkilöstön ammatillinen osaaminen ja työhyvinvointi on lisääntynyt.	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
	Laaditaan suunnitelma kouluttautumisesta ja työhyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.	6/2018 loppuun mennessä	Suunnitelma on laadittu.	Koulutussuunnitelma laadittu kuntayhtymätasolla. Työhyvinvointiin kiinnitetty erityistä huomiota niissä yksiköissä, joissa edellisen työhyvinvointikyselyn perusteella ollut erityistä parannettavaa.
Palvelualueen toiminta on kustannustehokasta	Toimenpide	Aikataulu	Mittari ja sen tavoitetaso	Toteuma 31.12.2018
	Talousarvion toteutumista ja ennustetta seurataan ja arvioidaan kuukausittain. Lisätään henkilökunnan kustannustietoisuutta.	Kuukausittain	Seuranta ja arviointi on toteutunut.	Toteutunut

Sopimusohjauksen suoritettototeuma 1.1. – 31.12.2018

Perhepalvelut

	Toteuma 2017	Suunnite 2018	Toteuma 2018	Toteutus%
Perheneuvola ja oppilashuolto				
- oppilashuolto, käynnit	2 825	2 700	2 622	97,1
- perheneuvola, käynnit	1 712	1 550	1 456	93,9
Puheterapia				
- puheterapia, käynnit	1 619	1 450	1 634	112,7
Neuvola-, koulu- ja opiskeluth				
- terveyden edistäminen, käynnit	37 558	33 500	35 346	105,5

2.2 Käyttötalouden toteutuminen, ulkoiset erät

	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
YLEISHALLINTO			
Toimintatuotot	530 800	1 133 552,07	602 752,07
Toimintakulut	-8 106 690	-7 998 342,08	108 347,92
Toimintakate	-7 575 890	-6 864 790,01	711 099,99
Poistot	-1 767 580	-1 683 921,85	83 658,15
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ			
Toimintatuotot	1 759 670	1 987 143,57	227 473,57
Toimintakulut	-4 834 120	-5 373 617,02	-539 497,02
Toimintakate	-3 074 450	-3 386 473,45	-312 023,45
Poistot	-5 140	-2 613,09	2 526,91
PERUSTERVEYDENHUOLTO			
Toimintatuotot	4 307 320	4 619 661,10	312 341,10
Toimintakulut	-13 857 512	-13 857 512,03	0,00
Toimintakate	-9 550 192	-9 237 850,93	312 341,10
Poistot	-92 030	-82 557,83	9 472,17
ERIKOISSAIRAANHOITO			
Toimintatuotot	28 570 010	28 502 931,36	-67 078,64
Toimintakulut	-46 037 310	-46 094 337,73	-57 027,73
Toimintakate	-17 467 300	-17 591 406,37	-124 106,37
Poistot	367 480	-300 200,11	-667 680,11
AIKUISSOSIAALITYÖ			
Toimintatuotot	1 236 100	1 456 920,02	220 820,02
Toimintakulut	-13 487 210	-13 978 588,24	-491 378,24
Toimintakate	-12 251 110	-12 521 668,22	-270 558,22
Poistot	-1 860	-1 855,00	5,00
VANHUSPALVELUT			
Toimintatuotot	8 890 740	9 139 513,21	248 773,21
Toimintakulut	-34 823 050	-35 043 891,97	-220 841,97
Toimintakate	-25 932 310	-25 904 378,76	27 931,24
Poistot	-22 950	-4 797,85	18 152,15
PERHEPALVELUT			
Toimintatuotot	457 000	1 120 975,66	663 975,66
Toimintakulut	-9 557 610	-10 627 793,21	-1 070 183,21
Toimintakate	-9 100 610	-9 506 817,55	-406 207,55
Poistot	0	0,03	0,03
RAHOITUS			
Toimintatuotot	86 216 000	86 180 888,00	-35 112,00
Toimintakulut	0	0,00	0,00
Toimintakate	86 216 000	86 180 888,00	-35 112,00

2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Sisältää ulkoiset ja sisäiset tuotot ja kulut	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %
Toimintatuotot	141 930 070	143 462 680,17	1 532 610,17	1,08
Myyntituotot	127 665 270	127 073 764,05	-591 505,95	-0,46
Maksutuotot	11 567 460	12 049 516,69	482 056,69	4,17
Tuet ja avustukset	295 200	438 026,06	142 826,06	48,38
Muut toimintatulot	2 402 140	3 901 373,37	1 499 233,37	62,41
joista sisäiset tulot	9 962 430	9 321 095,18	-641 334,82	-6,44
Toimintakulut	-140 650 980	-142 295 177,46	-1 644 197,46	1,17
Henkilöstökulut	-53 167 450	-53 894 856,48	-727 406,48	1,37
Palvelujen ostot	-71 679 270	-71 769 415,97	-90 145,97	0,13
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 479 790	-6 278 878,38	200 911,62	-3,10
Avustukset	-3 998 790	-4 114 204,08	-115 414,08	2,89
Muut toimintakulut	-5 325 680	-6 237 822,55	-912 142,55	17,13
joista sisäiset menot	-9 962 430	-9 321 095,18	641 334,82	-6,44
Toimintakate	1 279 090	1 167 502,71	-111 587,29	-8,72
Rahoitustuotot ja -kulut	-22 050	4 745,89	26 795,89	-121,52
Muut rahoitustuotot	14 000	20 433,82	6 433,82	45,96
Korkokulut	-35 000	-14 462,79	20 537,21	-58,68
Muut rahoituskulut	-1 050	-1 225,14	-175,14	16,67
Vuosikate	1 257 040	1 172 248,60	-84 791,40	-6,75
Poistot ja arvonalentumiset	-2 257 040	-2 075 945,76	181 094,24	-8,02
Suunnitelman muk. poistot	-2 257 040	-2 075 945,76	181 094,24	-8,02
Tilikauden tulos	-1 000 000	-903 697,16	96 302,84	
Tilikauden alijäämä	-1 000 000	-903 697,16	96 302,84	

2.4 Investointien toteutuminen

	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
1. Atk-hankkeet	450 000	77 792,75	372 207,25
1.1 Ohjelmien uusinta ja laitteiden täydennyshankinta josta keskeneräiset	450 000	77 792,75 27 787,50	372 207,25
2. Rakennushankkeet	650 000	425 008,28	224 991,72
2.1 Peruskorjaushankkeet josta keskeneräiset	650 000	425 008,28 156 808,81	224 991,72
3. Koneet ja kalusto	400 000	146 940,67	253 059,33
3.1 Irtaimisto	400 000	146 940,67	253 059,33
Yhteensä	1 500 000	649 741,70	850 258,30

2.5 Rahoitusosan toteutuminen

	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	1 257 040	1 172 248,60	-84 791,40
Tulorahoituksen korjauserät	0	-524 171,41	-524 171,41
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-1 500 000	-649 741,70	850 258,30
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	1 530 205,65	1 530 205,65
Toiminta ja investoinnit, netto	-242 960	1 528 541,14	1 771 501,14
Rahoitustoiminta			
Lainakannan muutokset	-462 600	-438 220,00	24 380,00
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset		252 407,06	
Vaihto-omaisuuden muutos		-5 552,46	
Saamisten muutos		-1 226 536,98	
Korottomien velkojen muutos		-114 649,66	
		<u>-1 094 332,04</u>	
Rahoituksen rahavirta		-1 532 552,04	
Rahavarojen muutos	-705 560	-4 010,90	701 549,10

2.6 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Käyttötalousosa	Talousarvio	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama
Tulot	131 967 640	134 141 584,99	2 173 944,99
Menot	-130 688 550	-132 974 082,28	-2 285 532,28
Netto	1 279 090	1 167 502,71	-111 587,29
Tuloslaskelmaosa			
Rahoitustulot ja menot netto	-22 050	-4 745,89	17 304,11
Poistot ja arvonalen. Netto	-2 257 040	-2 075 945,76	181 094,24
	-2 279 090	-2 080 691,65	198 398,35
Investointiosa			
1. Atk-hankkeet	-450 000	-77 792,75	372 207,25
2. Rakennushankkeet	-650 000	-425 008,28	224 991,72
3. Koneet ja kalusto	-400 000	-146 940,67	253 059,33
	-1 500 000	-649 741,70	850 258,30
Rahoitusosa			
Lainakannan muutokset Pitkäaikaisten lain. väh. Netto	-462 600,00	-438 220,00	24 380,00
	-462 600,00	-438 220,00	24 380,00
YHTEENSÄ	-2 962 600,00	-2 001 150,64	961 449,36

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Tuloslaskelma

	1.1. - 31.12.2018		1.1. - 31.12.2017	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	117 753 388,87		116 965 933,97	
Maksutuotot	12 048 796,69		11 411 919,38	
Tuet ja avustukset	438 026,06		517 103,53	
Vuokratuotot	2 390 550,16		2 192 887,90	
Muut toimintatuotot	1 510 823,21	134 141 584,99	403 689,87	131 491 534,65
Toimintakulut				
Henkilöstökulut	-53 894 856,48		-53 479 008,32	
Palkat ja palkkiot	-43 273 302,54		-42 439 586,11	
Henkilösivukulut	-10 621 553,94		-11 039 422,21	
Eläkekulut	-8 767 651,62		-8 821 753,92	
Muut henkilösivukulut	-1 853 902,32		-2 217 668,29	
Palvelujen ostot	-62 709 909,89		-59 154 774,08	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 017 289,28		-6 583 337,70	
Avustukset	-4 114 204,08		-3 959 009,89	
Vuokrakulut	-5 641 714,22		-4 742 461,93	
Muut toimintakulut	-596 108,33	-132 974 082,28	-478 667,97	-128 397 259,89
Toimintakate		1 167 502,71		3 094 274,76
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot				
Muut rahoitustuotot		20 433,82		17 060,66
Korkokulut		-14 462,79		-24 805,38
Muut rahoituskulut		-1 225,14		-898,90
Vuosikate		1 172 248,60		3 085 631,14
Poistot ja arvonalentumiset		-2 075 945,76		-2 088 506,06
Suunn.muk.poistot		-2 075 945,76		-2 088 506,06
Kertaluontoiset poistot		0,00		0,00
Tilikauden tulos		-903 697,16		997 125,08
Tilikauden yli-/alijäämä		-903 697,16		997 125,08

3.2 Rahoituslaskelma

	1.1. - 31.12.2018	1.1. - 31.12.2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 172 248,60	3 085 631,14
Tulorahoituksen korjauserät	-524 171,41	
	<u>648 077,19</u>	<u>3 085 631,14</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-649 741,70	-3 328 903,39
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 530 205,65	
Toiminnan ja investointien rahavirta	<u>1 528 541,14</u>	<u>-243 272,25</u>
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-438 220,00	-464 520,00
	<u>-438 220,00</u>	<u>-464 520,00</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	252 407,06	199 447,99
Vaihto-omaisuuden muutos	-5 552,46	66 910,89
Saamisten muutos	-1 226 536,98	737 499,77
Korottomien velkojen muutos	-114 649,66	-301 015,11
Rahoituksen rahavirta	<u>-1 532 552,04</u>	<u>238 323,54</u>
Rahavarojen muutos	-4 010,90	-4 948,71
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	6 691,13	10 702,03
Rahavarat 1.1.	<u>10 702,03</u>	<u>15 650,74</u>
	4 010,90	-4 948,71

3.3 Tase

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
A PYSYVÄT VASTAAVAT			A OMA PÄÄOMA		
I Aineettomat hyödykkeet			I Peruspääoma	18 906 579,92	18 906 579,92
1. Aineettomat oikeudet	362 384,63	472 529,55			
	<u>362 384,63</u>	<u>472 529,55</u>	III Arvonkorotusrahasto	83 016,05	83 016,05
II Aineelliset hyödykkeet			IV Muut omat rahastot	194 879,35	194 879,35
1. Maa- ja vesialueet	256 236,66	256 236,66	V Edellisten tilikausien alijäämä	2 259 931,48	1 262 806,40
2. Rakennukset	21 416 092,37	22 550 632,53	VI Tilikauden alijäämä	-903 697,16	997 125,08
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	73 651,66	0,00		<u>20 540 709,64</u>	<u>21 444 406,80</u>
4. Koneet ja kalusto	1 525 746,75	2 870 908,37			
6. Ennakkomaksut ja kesken- eräiset hankinnat	195 283,81	98 827,07			
	<u>23 467 011,25</u>	<u>25 776 604,63</u>			
III Sijoitukset			D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
1. Osakkeet ja osuudet	160 051,34	172 551,34	1. Valtion toimeksiannot	254 675,36	113 363,29
4. Muut saamiset osakk.yht.	8 463,84	8 463,84	3. Muut toimeksiantojen pääomat	640 783,75	529 688,76
	<u>168 515,18</u>	<u>181 015,18</u>		<u>895 459,11</u>	<u>643 052,05</u>
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT			E VIERAS PÄÄOMA		
2. Lahjoitusrahastojen varat	21 180,49	21 180,49	I Pitkäaikainen		
	<u>21 180,49</u>	<u>21 180,49</u>	2. Lainat rahoitus- ja vak.lait.	148 162,00	207 420,00
C VAIHTUVAT VASTAAVAT			3. Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	26 312,00
I Vaihto-omaisuus				<u>148 162,00</u>	<u>233 732,00</u>
1. Aineet ja tarvikkeet	374 394,86	368 482,40	II Lyhytaikainen		
5. Ennakkomaksut	0,00	360,00	2. Lainat rahoitus- ja vak.lait.	59 258,00	385 588,00
	<u>374 394,86</u>	<u>368 842,40</u>	3. Lainat julkisyhteisöiltä	26 312,00	52 632,00
II Saamiset			5. Saadut ennakot	34 207,65	39 484,57
Lyhytaikaiset saamiset			6. Ostovelat	4 117 490,46	4 089 939,73
1. Myyntisaamiset	3 331 792,58	3 300 313,16	7. Muut velat	1 361 224,35	1 125 055,19
2. Lainasaamiset	8 714 743,18	6 730 245,05	8. Siirtovelat	10 492 981,91	10 866 074,54
3. Muut saamiset	579 412,75	1 131 221,92		<u>16 091 474,37</u>	<u>16 558 774,03</u>
4. Siirtosaamiset	649 679,07	887 310,47		<u>16 239 636,37</u>	<u>16 792 506,03</u>
	<u>13 275 627,58</u>	<u>12 049 090,60</u>			
IV Rahat ja pankkisaamiset	6 691,13	10 702,03	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	37 675 805,12	38 879 964,88
VASTAAVAA YHTEENSÄ	37 675 805,12	38 879 964,88			

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Liitetiedon numero Perustuu Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen (v. 2017)

- 1) Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti.

Pysyvien vastaavien arvostus

Käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet (liite nro 11). Terveyskeskuksen ja sairaalan yhdistyessä 1.1.2001 rakennuksen poistot on laskettu sen jälkeen tasapoistoina arvioidun poistoajan mukaan.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on laskettu keskihinnan mukaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

- 4) Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon se, että lomapalkkavelan kirjaamiskäytäntöä on muutettu Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 120 mukaisesti. Vuoden 2017 tilinpäätöksessä lomapalkkavelan suuruus on laskettu vuoden 2017 sivulukuprosenteilla ja vuoden 2018 tilinpäätöksessä lomapalkkavelan suuruus on laskettu käyttäen tiedossa olevia vuoden 2019 sivukuluprosentteja.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

- 6) Toimintatuotot ovat palvelualueittain seuraavat:

	2018	2017
Yleishallinto	1 133 552,07 €	733 829,53 €
Mielenterveys- ja päihdetyö	1 987 143,57 €	1 855 807,37 €
Perusterveydenhuolto*	4 619 661,10 €	4 219 764,84 €
Erikoissairaanhoido*	28 502 931,36 €	27 881 572,05 €
Aikuissosiaalityö	1 456 920,02 €	1 427 031,61 €
Vanhuspalvelut	9 139 513,21 €	9 000 732,81 €
Perhepalvelut	1 120 975,66 €	482 294,44 €
Rahoitus	86 180 888,00 €	85 890 502,00 €
Yht.	134 141 584,99 €	131 491 534,65 €

* Terveystieteiden palvelualue

9)	Palvelujen ostojen erittely		
		2018	2017
	Asiakaspalvelujen ostot	46 880 715,93 €	42 433 667,08 €
	Muiden palvelujen ostot	15 829 193,96 €	16 721 107,00 €
	Palvelujen ostot yhteensä	62 709 909,89 €	59 154 774,08 €

11) SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN
LASKENTAPERUSTEET 1.1.2001 ALKAEN

Y-valt. 18.10.2000 ja
3.12.2001 ja 20.11.2012

Aineettomat hyödykkeet	Tasapoisto	
Aineettomat oikeudet	5	vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot		
Perustamis- ja järjestelymenot	3 – 5	”
Tutkimus- ja kehittämismenot	3 – 5	”
Atk-ohjelmistot	3 – 5	”
Muut	3 – 5	”
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa	
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 – 30	vuotta
Vapaa-ajan rakennukset	20	”
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-	
Koneet ja kalusto		
Muut kuljetusvälineet	5 – 10	vuotta
Muut liikkuvat työkonet	5 – 10	”
Muut raskaat koneet	10 – 15	”
Muut kevyet koneet	5 – 10	”
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 – 15	”
Atk-laitteet	3 – 5	”
Muut laitteet ja kalusteet	3 – 5	”
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto	
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa	
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	

Aktivoitavan hankintamenon alaraja on 9.000 € (Y-valtuusto 20.11.2012)

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	2018	2017
Koneiden ja kaluston luovutusvoitot	40 421,41 €	0,00 €
Osakkeiden luovutusvoitot	483 750,00 €	0,00 €
Luovutusvoitot yhteensä	524 171,41 €	0,00 €

Tasetta koskevat liitetiedot

18) Arvonkorotukset

Terveysasemien tontit on aikanaan saatu lahjoituksena. Ne on arvostettu silloisten ohjeiden mukaan. Tonttien arvot on siirretty aloittavassa taseessa 1997 peruspääomista arvostuseriin (Hallitus 14.5.1997 § 138). Käyttöomaisuuden arvonkorotukset on siirretty 31.12.2000 arvonkorotusrahastoon (tasekaava muuttunut).

Ympäristöterveysasema	267 120 mk,	44 926,36 €
Humppilan terveysasema	37 745 mk,	6 348,25 €
Jokioisten terveysasema	69 684 mk,	11 720,01 €
Tammelan terveysasema	78 393 mk,	13 184,76 €
Ypäjän terveysasema	40 649 mk,	6 836,67 €
Yhteensä	493 591 mk,	83 016,05 €

19) Käyttöomaisuus

	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet					Yht.
	Aineettomat- oikeudet	Yht.	Maa- alueet	Kiinteät rak. ja laitteet	Raken- nukset	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	
Poistamaton hankintameno 1.1.	472 529,55	472 529,55	256 236,66	0,00	22 550 632,53	2 870 908,37	98 827,07	25 776 604,63
Lisäykset tilik. aikana	50 005,25	50 005,25	0,00	75 674,68	192 524,79	146 940,67	184 596,31	599 736,45
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilik.aikana	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-993 534,24	0,00	-993 534,24
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	88 139,57	0,00	-88 139,57	0,00
Keskeneräiset hankinnat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poisto	-160 150,17	-160 150,17	0,00	-2 023,02	-1 415 204,52	-498 568,05	0,00	-1 915 795,59
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Aktivoidut korkomenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12	362 384,63	362 384,63	256 236,66	73 651,66	21 416 092,37	1 525 746,75	195 283,81	23 467 011,25

Arvonkorotukset

Kirjanpitoarvo 31.12.

Olennaiset lisäpoistot

Erittely olennaisista lisäpoistoista

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet	Muut saamiset	Yht.
Hankintameno 1.1.	172 551,34	8 463,84	181 015,18
Myynnit tilik.aikana	-12 500,00	0,00	-12 500,00
Hankintameno 31.12.	160 051,34	8 463,84	168 515,18

23)	Saamiset	2018	2017
	Myyntisaamiset	3 331 792,58	3 300 313,16
*)	Lainasaamiset (konsernitilin saldo)	8 714 743,18	6 730 245,05
	Muut saamiset	579 412,75	1 131 221,92
	Siirtosaamiset	649 679,07	887 310,47
	Yht.	13 275 627,58	12 049 090,60
	*) Forssan kaupungin konsernitilin saldo		
24)	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2018	2017
	Kelan korvaus työterveydenhuollosta	274 783,57	239 149,00
	EU-tuet ja avustukset	246 874,68	178 524,25
	Valtiokonttori, sotaveteraanit	0,00	201 922,68
	Työttömyysvakuutusrahasto, koulutuskorvaus	26 761,81	33 006,37
	Aluehallintovirasto EVO koulutuskorv.	72 751,61	75 750,32
	Sosku hanke ESR-korvaus	0,00	29 385,58
	K-H Sairaanhoidopiiri, hyvitykset	7 904,30	87 350,92
	Muut tulojäämät	20 149,06	42 221,35
	<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	649 225,03	887 310,47
25)	Oma pääoma	2018	2017
	Peruspääoma 1.1.		
	59,96 % Forssa	11 336 371,29	11 336 371,29
	4,69 % Humppila	886 202,03	886 202,03
	14,49 % Jokioinen	2 739 935,78	2 739 935,78
	16,55 % Tammela	3 129 809,90	3 129 809,90
	4,08 % Ypäjä	771 470,78	771 470,78
	0,23 % Somero	42 790,14	42 790,14
	100,00 % yht.	18 906 579,92	18 906 579,92
	Peruspääoma 31.12.*		
	59,96 % Forssa	11 336 371,29	11 336 371,29
	4,69 % Humppila	886 202,03	886 202,03
	14,49 % Jokioinen	2 739 935,78	2 739 935,78
	16,55 % Tammela	3 129 809,90	3 129 809,90
	4,08 % Ypäjä	771 470,78	771 470,78
	0,23 % Somero	42 790,14	42 790,14
	100,00 % Yht.	18 906 579,92	18 906 579,92
	Arvonkorotusrahasto 1.1.	83 016,05	83 016,05
	Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
	Arvonkorotusrahasto 31.12.	83 016,05	83 016,05
	Muu oma pääoma käyttörahassto	194 879,35	194 879,35
	Ed.tilikausien ylijäämä 1.1.	2 259 931,48	1 262 806,40
	Ed. tilikausien ylijäämä 31.12.	2 259 931,48	1 262 806,40
	Tilikauden ylijäämä	-903 697,16	997 125,08
	Yhteensä	20 540 709,64	21 444 406,80

31) Sekkitililimiitti

	2018	2017
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	1 500 000,00	1 500 000,00
siitä käyttämättä oleva määrä	1 500 000,00	1 500 000,00

33) Erittely siirtoveloista

	2018	2017
2575 Siirtyvät korot muille	1 980,85	2 660,84
2580 Lomapalkkajaksotus	7 791 894,56	8 019 536,24
2581 Palkat ja sos.kulut/jaksotus	445 470,30	462 883,59
2582 Taloudellisen tuen maksuosuus	15 000,00	28 746,10
2588 Muut siirtovelat muille	246 615,42	24 039,90
2589 Muut siirtovelat kunnille	766 142,00	1 215 667,00
2591 Kuel-maksut TA	778 435,57	684 277,71
2592 Kuel-maksut emp TA	58 960,27	67 449,79
2598 Tapaturmavak.maksu	44 605,68	354 997,37
2593 Varhe-maksut	318 807,44	5 816,00
2599 Työttömyysvakuutusmaksu	25 069,75	0,00
Yhteensä	10 492 981,84	10 866 074,54

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

38) Vuokra ja leasingvastuiden yhteismäärä

	2018	2017
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	377 887,92	146 061,64
Myöhemmin maksettavat	1 223 609,56	327 020,98
Leasingvastuut yhteensä	1 601 497,48	473 082,62
Vuokravastuut*	380 000,00	459 000,00
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	80 000,00	81 000,00

*Ympäristöterveys- ja eläinlääkäriasema on vuokrattu Jokioisten kunnalta. Vuokra on voimassa 1.9.2023 asti.

41) Muut kuntayhtymää koskevat taseen ulkopuoliset järjestelyt

Kanta-Hämeen käräjäoikeus on antanut maaliskuussa 2018 ratkaisun, jonka mukaan kuntayhtymä tuomittiin maksamaan 28 751,07 euroa korvausta työsuhteen perusteetomasta irtisanomisesta sekä oikeudenkäyntikuluja 15 277,89 euroa. Kuntayhtymä on ilmaissut tyytymättömyytensä ratkaisuun ja asia käsitellään hovioikeudessa vuoden 2019 aikana.

Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön määrä palvelualueittain 31.12. tilanteen mukaan

	Vakinaiset		Määräaikaiset		Yhteensä	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Palvelussuhde 31.12.						
Yhtymähallinto	29	53	6	3	35	56
Perusterveydenhuolto	161	160	23	31	184	191
Erikoissairaanhoido	180	154	63	47	243	201
Mielenterveys- ja päihdetyö	64	60	8	8	72	68
Aikuissosiaalityö	69	70	34	29	103	99
Vanhuspalvelut	407	391	118	114	525	505
Perhepalvelut	76	79	23	17	99	96

43) Henkilöstökulut

	2018	2017
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	53 894 856,48	53 479 008,32
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	0,00	16 769,92
Henkilöstökulut yhteensä	53 894 856,48	53 495 778,24

44) Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2018	2017
Hämeen Kokoomus ry	1 132,50	1 153,20
Keskustan Etelä-Hämeen piiri ry	1 631,00	2 397,00
Jokioisten Työväenyhdistys ry	501,25	445,00
Forssan Työväenyhdistys ry	1 956,50	441,00
Hämeen Vasemmistoliitto ry	176,25	89,25
Perussuomalaiset	0,00	144,00
Humppilan Sos.demokaraatit	33,50	9,00
Hämeen Sos.demokraatit	153,00	54,00
SDP Ypäjä	24,75	9,00
Someron Kokoomus ry	230,25	48,00
	5 839,00	4 789,45

45) Tilintarkastajien palkkiot

	2018	2017
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	13 568,50	16 999,65
Tilintarkastajan lausunnot	0,00	2 413,75
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	0,00	258,00
Muut palvelut	0,00	3 237,50
Palkkiot yhteensä	13 568,50	22 908,90

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja tositelajeista

Päiväkirja	atk-tulosteena
Pääkirja	atk-tulosteena
Tasekirja	erikseen sidottuna
Tase-erittely	erikseen sidottuna

KÄYTETYT TOSITENUMEROSARJAT VUONNA 2018

Nrosarja	Nimi	Alkunumero	Viim. käytetty
1	Alkusaldot	1001	1001
2	Talousarvio	2001	2004
10	Muistio ulk. RD	10001	10323
20	Muistio sis. RD	20001	20255
34	Käyttöomaisuus	34001	34125
100	MR Laskulaji 10	1000001	10091214
101	Pankin tiliote	110001	110045
102	Palkat	102001	102029
107	Sosiaalityö	107001	107259
109	Varastot Webmarela	109001	109025
120	MR Laskulaji 12	1200001	12001561
170	MR Laskulaji 17	1700001	17000144
210	MR Laskulaji 21	2100001	21000234
220	MR Laskulaji 22	2200001	22000469
230	MR Laskulaji 23	2300001	23000065
240	MR Laskulaji 24	2400001	24000046
260	MR Laskulaji 26	2600001	26000543
270	MR Laskulaji 27	2700001	27000338
290	MR laskulaji 29	2900001	29000072
370	MR Laskulaji 37	3700001	37001793
511	Manuaalisuoritukset	5110001	5111896
521	Viitesuoritukset	5210001	5210303
531	Hyv.laskujen kuittaus	5310001	5311760
541	Tileistä poisto	5410001	5415665
710	MR Laskulaji 71	7100001	71001957
730	MR Laskulaji 73	7300001	73000535
750	MR Laskulaji 75	7500001	75002338
801	Ostolaskut	800001	8025837
809	Ostomaksut	8090001	8090268
820	MR Laskulaji 82	8200001	82014575
Muut, kirjanpidon ulkopuoliset			
	Liitetietotositteet	1	14

5. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Forssassa 25. päivänä maaliskuuta 2019

Kaisa Lepola
puheenjohtaja

Sirkka-Liisa Anttila
varapuheenjohtaja

Jouko Haonperä

Tapio Virtanen

Pasi Vikman

Eeva Nurmi

Jorma Hacklin

Elina Kiiski

Leena Vehmas

Simo Pärssinen

Matti Alanko

Jutta Varjus

Katariina Korhonen
yhtymäjohtaja

6. TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus

Forssassa päivänä kuuta 2019

BDO Audiator Oy
Tilintarkastusyhteisö

Minna Ainasvuori
JHT, HT